

ספר המצוות והקצרים

והם מצוות התורה הנוהגות בזמן הזה למרן ה"חפץ חיים" זצ"ל.

"קוה אל ה' " מאמרי חז"ל נלהבים וכן פסוקי בטחון לכל עת ולכל צרה שלא תבוא.

הדרכה מיוחדת לגרוש לגרושה לרווק ולרווקה. וכן מציאת הזיווג וכן העצות והתפילות מאת אור העולם רבנו נחמן מברסלב זצ"ל.

כל זה ליקטתי בחמלת ה' עלי בזכות נשמות ישראל. ידידיה בן שרה.

ניתן להשיג עותקים נטפים של הספר

בכתובת:

רמות פולין 52/27

ירושלים

טל: 5860647

אלה יעמדו על הברכה ולישועה ולזיווג

הרב ידידיה בן שרה מיכל וילדיהם
חזוה בת אסתר אלירן ושלמה בני חזוה
רחמים בן מלכה
רונן בן מרים
אמיר בן חוה
יעקב בן שקרי
מרים בת שרה ובני ביתה
מנחם בן שרה ובני ביתו
יצחק בן שרה
שולה בת שרה ובני ביתה
שלמה ומרים מזל-טרים וילדיהם :
ז'אן, אליהו, ליאור, ליאורה, שי, מאיר.
שרה חזיזה ומשפחתה
נתן בן גרציה
מאיר ואודליה ממן וילדיהם
אורן וטלי
דוד ורותי דדון וילדיהם
משה וזוהרה האוזי וילדיהם
יעקב בן זוהרה
מרדכי בן זוהרה
משה ומרים וילדיהם
טל עליזה ובעלה
פרשה אברהם ואשתו
סרור שמעון ולאה וילדיהם
יצחק ומרגלית אלישר וילדיהם
ארז, קרן וזוהר בני מרגלית
אשכנזי יצחק ואסתר והלן
ידעי חיים ורומיה
הכט יהודה ובני ביתם
בן דוד דוד ומירה וילדיהם
נעים צביה ובני ביתה
אושרת, אביבה, אורית ועדי בני רומיה
בר לביא חיים ובני ביתו
גייסל עזיזה בת סעדה
ויקטוריה חיה בת רגינה

שטרית בנימין ובני ביתו
אפרים בן צבי וביתו ביתו
אברהם בן מיסיה
סויה יעלה
אלבו צמח אלן ויעלה ובני ביתם
אורן עמית ואפרת ובני ביתם
אברהם בן מוניק
יחיאל משה בן יהודית
איריס בת יהודית
אורלי בת יהודית
חננאל בן מיכל
ר' דוד בר ששת ודבורה וב"ב
הרב יחיאל דורי ובני ביתו
נפתלי רן ואשתו
יעקב ושושנה חוג'ה
לישועה : שרה בת דינה
אהרון ודינה בר ששת טלי נדב
סיגלית ועינת בני דינה
סיגלית זכאים וילדיה
איריס בת מרסל לישועה וזיווג
משה בן מסעודה דהאן וב"ב

ישיבת "חכמת שלמה" בראשות
הרב היקר מרדכי דהאן שליט"א

לע"נ: אסתר בת חורדה ז"ל
לטיפה בת גורג'יה ז"ל
דינה בת סרח ז"ל
רחמים בן שרה ז"ל
שרה בת לונה ז"ל
יהודה בן אסתר ז"ל
אדמונד בן רבקה ז"ל
ג'ורג' בן לולו ז"ל

חלק המצות עשה

(א) מצות עשה להאמין שיש אלוה נמצא שנאמר: (שמות ב')

"אנכי ה' אלהיך וגו'". והוא יתברך ויתעלה המציא כל הנמצאים, וכל העולמות, מכחו וחפצו יתברך. הוא המשגיח על כל דבר וזהו יסוד הדת, ומי שלא יאמין זה, הוא כופר בעקד ואין לו חלק וזכות בישראל. וחיבים אנו למסד נפשנו ומאודנו על אמונה זו והעקד שיקבע בנפשו שהאמת כן הוא, ואי אפשר בחלוף מזה וזה נוהג בכל עת ורגע בזכרים ונקבות.

(ב) מצות עשה ליחד השם יתברך, להאמין אמונה שלמה

שהוא אחד בלי שום שתוף שנאמר (דברים ו) "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" וזהו עקר האמונה. אחרי ידיעה הראשונה שיש אלוה נמצא, צריך להאמין באמונה שלמה שהוא אחד פשוט בתכלית האחדות ואינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, ולא יקרהו מקרי הגוף, ואין שני לו ומבלעדו אין אלהים. אמונה זו חיבים אנו לזכרה בכל עת ובכל רגע בזכרים ובנקבות. **(ג) מצות עשה לאהב השם יתברך בכל לבו ובכל**

נפשו ובכל מאודו שנאמר (דברים ו) "ואהבת את ד' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" והדרך לאהבתו הוא, כשנתבונן בפעלותיו עד שנשיגוהו כפי יכולתנו, ויתלהב הלב לאהבתו וזאת האהבה מחיבת אלינו וישים כל מחשבותיו

לאהבת השם יתברך ואין אדם אוהב להקדוש ברוך הוא אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעת תהיה האהבה, אם מעט מעט, ואם הרבה הרבה, לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים כבוד קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג וזהו מן המצות שחייב האדם בכל עת ובכל רגע ונכלל במצוה זו לקרב בני אדם לעבודתו יתברך ולאהב אותו על בריותיו כמו אברהם אבינו עליו השלום שנאמר: (בראשית יב) ואת הנפש אשר עשו בחרן, ומפני זה קראו הקדוש ברוך הוא אוהבו שנאמר "אברהם אוהבי".

(ד) מצות עשה לירא את ד' שנאמר: (דברים ו) "את ד' אלהיך תירא" והדרך ליראתו הוא כמו הדרך לאהבתו וכנ"ל, וכשבאה עברה לידו חייב להעיר רוחו, שהקדוש ברוך הוא משגיח בכל מעשה בני אדם וזהו מן המצות שחייב אדם בכל עת תמיד, ובכלל היראה שלא להוציא שם שמים לבטלה ונוהג בזכרים ובנקבות.

(ה) מצות עשה לקדש את ד' ברבים שנאמר: (ויקרא כב) "ונקדשתי בתוך בני ישראל" וזה צריכים אנחנו לעשות במסירת נפשנו למות, ובכל מאודנו. לפרסם אמונתו יתברך שמו, שאם ירצו להכריחו להסירו מהאמונה, לא יאבה ולא ישמע וימסר נפשו למיתה בשביל זה. ולא יטעה את האנש שיחשב שכפר אף על פי שבלב הוא מאמין בו יתברך שמו, כדי שלא יתן מקום אל המעבירו לחשב שהוא כפר בהשם יתברך. ואם האנש מכון להעבירו על דת והוא בפרהסיא, דהינו בפני עשרה מישראל אפלו בכל העברות, ואפלו שלא בשעת השמד, יהרג ואל יעבר ואם הוא ברבים הרי זה מקדש

השם ברבים שאין למעלה הימנו, והעובר על זה ולא קדש השם במקום שחייב לקדשו בטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שלא לחלל שם שמים שנאמר: "ולא תחללו" (ועיין בחלק הלאוין לא תעשה קנ"ה). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ו) מצות עשה לילך בדרכי השם יתברך בכל היכלת שנאמר:

(דברים כ"ח) "והלכת בדרכיו" ולמרו חז"ל (סוטה יד) פרוש מצוה זו, מה הקדוש ברוך הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הקדוש ברוך הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הקדוש ברוך הוא נקרא חסיד אף אתה היה חסיד, וכן בכל המדות שיתאר בהן הקדוש ברוך הוא צריך האדם להדמות לו וללכת בדרכיו ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

(ז) מצות עשה להתפלל בכל יום להשם יתברך שנאמר: (דברים

ו) "ואתו תעבד". ומפי השמועה למדו חז"ל (תענית ב) שעבודה זו היא תפלה שנאמר (דברים יא) "ולעבדו בכל לבבכם" איזוהי עבודה שבלב זו היא תפלה, והמצוה היא שיגיד אדם שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכיו ואחר כך נותן שבח והודיה להשם יתברך וצריך להתפלל בכונת הלב שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאלו עומד לפני השכינה, ולא יעשה תפלתו כמי שנושא משא ומשליכו והולך לו, ולא יתפלל במחשבה טרויה ומבלבלת. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ח) מצות עשה לקשר תפלין על ידו שנאמר: (דברים ו)

"וקשרתם לאות על ידכה". ומקום הנחתן הוא על הקברת

במקום הגבוה.

ט) מצות עשה להניח תפלין על הראש שנאמר: (דברים ה) "והיו לטטפת בין עיניך", ומקום הנחתן הוא במקום שמחו של תינוק רופס. תפלין כתובים בהן ד' פְּרָשִׁיּוֹת, קֹדֶשׁ, וְהָיָה כִּי יִבְיָאֵךְ, שָׁמַע, וְהָיָה אִם שָׁמוּעַ, שִׁישׁ בְּהֵן קִבְּלַת עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְזִכִּירַת נְסִיִּים וְנִפְלְאוֹת שַׁעֲשֵׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם אֲבוֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם, וְקָרַב אוֹתָנוּ לְעִבּוּדְתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאוֹתָן הִד' פְּרָשִׁיּוֹת, בַּתְּפִלִּין שֶׁל יָד הֵן בְּבֵית אֶחָד, וּבַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ הֵן בְּד' בָּתִּים קִטְנִיִּים. וּמִי שְׁאִינוּ מְנִיחַ תְּפִלִּין עוֹבֵר בְּשִׁמוּנָה מִצְוֹת עֲשֵׂה. (לא הניח שמונה פְּרָשִׁיּוֹת וְכָל פְּרָשָׁה הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה בִּפְנֵי עֲצֻמָּה). תְּפִלִּין צְרִיכִין גּוּף נָקִי, הֵינוּ שׁוֹהֵר שֶׁלֹּא יֵצֵא מִמֶּנּוּ רוּחַ מְלֻמָּטָה בְּכָל זְמַן שֶׁהֵן עֲלָיו. כָּל הַקּוֹרָא קְרִיאַת שָׁמַע בְּלֹא תְּפִלִּין כְּאִלוּ מְעִיד עֲדוֹת שָׁקֵר בְּעֲצֻמוֹ, וְכָל הַרְגִּיל בַּתְּפִלִּין בְּגוּף נָקִי מֵאֲרִיךְ יָמִים שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ל"ח) "ד' עֲלֵיהֶם יִחִיו". וְחַיֵּב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בַּתְּפִלִּין כָּל זְמַן שֶׁהֵן עֲלָיו שֶׁלֹּא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם אִפְלוּ רָגַע אֶחָד, שֶׁקִּדְשָׁתָן גְּדוּלָה לְמֵאֵד, וְכָל זְמַן שֶׁתְּפִלִּין עַל זְרוּעוֹ וְעַל רֹאשׁוֹ הוּא עָנוּ וִידָא שָׁמַיִם וְאִינוּ נִמְשָׁךְ בְּשַׁחוּק וּבְשִׁיחָה בְּטִלְיָה וְאִינוּ מְהַרְהֵר מַחֲשָׁבוֹת רַעוֹת אֲלֵא מִפְּנֵה לְבוֹ בְּדַבְרֵי הָאֱמֶת. וּמִצְוֹת תְּפִלִּין נוֹהֲגֹת בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרֵים אֲבָל לֹא בְּנִקְבוֹת.

י) מצות עשה לעשות ציצית על כנפי בגדיהם שנאמר: (במדבר

טו) "וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְּפֵי בְּגָדֵיהֶם", וְכִסּוֹת שְׁלוּבֵשׁ הָאָדָם בְּיוֹם שִׁישׁ לָהּ אַרְבַּע כַּנְּפוֹת אוּ יוֹתֵר וְתֵהִי מִדְּתָהּ שִׁיתְּכַסֶּה בָּהּ רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ שֶׁל קָטָן הַמִּתְהַלֵּךְ לְבָדוֹ בְּשׁוּק וְאִין צְרִיךְ אַחֵר לְשַׁמְרוֹ, וְתֵהִי הַכִּסּוֹת שֶׁל צֶמֶר אוּ שֶׁל פִּשְׁתִּים חַיֵּבֵת בְּצִיצִית

מן התורה אבל שאר מינים אינם חייבים בציצית אלא מדרבנן. ואם נתכסה בטלית שיש לה ארבע כנפות ולא הטיל בה ציצית בטל מצות עשה. וקטן היורע להתעטף חייב בציצית מרברי סופרים. וצריך לזהר מאד במצות ציצית שהכתוב שקלה ותלה בה כל המצות שנאמר: (במדבר טו) "וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה'". ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנקבות.

יא) מצות עשה לקרא קריאת שמע שחרית וערבית שנאמר:

(דברים ו) "ודברת בם וגו' ובשכבך ובקומך", והינו בזמן שכיבה ובזמן קימה, והם ג' פרשיות: שמע, והיה אם שמוע, ויאמר, מפני שיש בפרשת שמע יחוד השם ואהבתו יתברך שמו, ותלמוד תורה, שהוא יתד שהכל תלוי בו, ובפרשת והיה אם שמוע יש בה קבלת על שאר המצות, ובפרשת ויאמר שהיא פרשת ציצית יש בה זכירת כל המצות, ומצוה להזכיר יציאת מצרים שנאמר: (דברים טו) למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ולא בנקבות.

יב) מצות עשה לקבץ מזוזה בפתח הבית שנאמר: (דברים ו)

"וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך". ובמזוזה כתובות ב' פרשיות שמע והיה אם שמוע, וחייב אדם להזהר במזוזה וכל זמן שישכנס ויצא יפגע ביחוד השם יתברך ויזכר אהבתו ויעור משנתו ושגיאותיו בהבלי הזמן וידע שאין דבר עומד לעולמי עולמים אלא יריעת צור העולם ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

יג) מצות עשה לברך ברכת המזון אחר אכילת לחם שנאמר:

(דברים ח) "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך", ומן התורה אינו חייב לברך אלא אם כן שבע, ומדברי סופרים אפלו אכל כזית לחם חייב לברך אחריו ברכת המזון. ולפני אכילה מברך מקל וחמר, כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים, ובנקבות ספק אם הן חייבות מן התורה.

(יד) מצות עשה ללמד תורה וללמדה שנאמר: (דברים ו)

"ושננתם לבניך" מצוה שיהיו דברי תורה מחדדים בפיו של אדם שלא יגמגם בהם בין עני ובין עשיר, בחור וזקן, ובעל יסורים ועני המתפרנס מן הצדקה ומחזיר על הפתחים חייב לקבץ לו זמן לתורה ביום ובלילה שנאמר: (יהושע א) והגית בו יומם ולילה, וחייב ללמד עד יום מותו שנאמר: (דברים ו) ופן יסורו מלכתך כל ימי חייתך. ומצוה על האב ללמד עם בנו והוא קודם לאחרים. גם מחייב ללמד עם בן בנו, שנאמר "והורעתם לבניך ולבני בניך" ומשיתחיל התינוק לדבר, אביו מלמדו תורה ולומד (עמו) פסוק תורה צוה לנו משה. וחייב לשכר לו מלמד ואשה פטורה מתלמוד תורה, מכל מקום ראוי לה שתשתדל שלא יהיו בניה עמי הארץ. ותלמוד תורה שקול כנגד כל המצות, שתלמוד מביא לידי מעשה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(טו) מצות עשה שכל אחד מישראל יכתב לו ספר תורה

שנאמר: (דברים לא) "כתבו לכם את השירה הזאת", ופדשו כתבו את התורה שיש בה שירה זאת, שאין כותבין את התורה פדשיות פדשיות ואם כתבו בידו מעלה עליו הכתוב כאלו קבלה מהר סיני ואם אי אפשר לו לכתב בעצמו צריך לקנותה

או שישכר מי שיכתבנה לו, ואף על פי שיש לו ספר תורה מאבותיו מצוה לכתב משלו. ואם הגיה בספר תורה אות אחת הרי זה כאלו כתב כל התורה. וכתב הרא"ש ז"ל דכל זה בדורות הראשונים שהיו כותבין ספר תורה ולומדין מתוכה, אבל בימינו שכותבין ספר תורה ומניחין אותה בבית הכנסת לקרות בה בדרים, מצות עשה על כל איש מישראל שידו משגת לקנות חמשים, משניות וש"ס ופרושיהן, כדי להגות בהם הוא ובניו, כי מצות כתיבת התורה היא כדי ללמד בה ועל ידי הגמרא ופרושיה ידע פרוש המצות והדינים על בודים, על כן הן הספרים שאדם מצוה על כתיבתן. ומי שיש בכחו לקיים שניהם כפשוטו אשרי חלקו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנקבות.

(טז) מצות עשה להתדבק בחכמים ותלמידיהם שנאמר: (דברים

י' ובו תדבק" ואמרו חז"ל (כתבות קיא) הדבוק בחכמים כאלו דבוק בשכינה, לכן ישא בת תלמיד חכם וישיא בתו לתלמיד חכם ויאכל עמו ויהנהו מנכסיו ויתאבק בעפר רגליהם של תלמידי חכמים וישתה בצמא את רבדיהם ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(יז) מצות עשה לקום מפני שיבה ולכבד תלמיד חכם ולקום

מפניו שנאמר: (ויקרא יט') "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן" שיבה הוא זקן המפלג בזקנה אפלו אם אינו חכם, וחיב לעמד לפניו אפלו חכם שהוא ילד, אבל אינו חיב לעמד לפניו מלא קומתו אלא כדי להדרו, וזקן הוא זה שקנה חכמה, אפלו הוא ילד עומדין לפניו מלא קומתו משקרב בד' אמותיו עד שיעבר מכנגד פניו. וחיב גם כן לחלק כבוד לרבו אף שלא למד רב

חַכְמָתוֹ מִמֶּנּוּ וְהָרַב שִׁמְחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹרוֹ מְחוּל, וְעוֹן גָּדוֹל הוּא לְבוֹזוֹת אֶת הַחֲכָמִים אוֹ לְשַׁנֵּא אוֹתָם וְכָל הַמְּבֹזֵה חֲכָמִים אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזֹכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

(יח) מצות עשה לירא מן המקדש שנאמר: (ויקרא יט) "וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ" וּבְתִי כְנִסְיוֹת וּבְתִי מְדַרְשׁוֹת שֶׁלֵּנוּ נִקְרָאִים בְּתִי מִקְדָּשׁ מְעַט, שְׁנֵאמַר: (יחזקאל יא) וְאֵהִי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעַט. וַיֵּשׁ לִיזְהַר בָּהֶם מִשְׁחֹק וְהַתּוֹל וְשִׂיחָה בְטֵלָה. וְאֵין מַחֲשָׁבִין בָּהֶם חֲשׁוֹנוֹת וְאֵין יִשְׁנִים בָּהֶם וְקִדְשָׁתָם חֲמוּרָה מְאֹד. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזֹכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

(יט) מצות עשה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר: (שמות כ) "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" וְאָמְרוּ חַז"ל (תורת כהנים פרשת בחקתי) קִדְּשׁוּהוּ בְּדִבְרֵים בְּכִנְיֻסְתוֹ בְּקִדּוֹשׁ, וּבִיצִיאָתוֹ בְּהַבְדְּלָה, וּמְדַבְּרֵי סוֹפְרִים שִׁיקְדֵשׁ עַל הַיַּיִן אוֹ עַל הַפֶּת, וְכֵן מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים לְהַבְדִּיל בִּיצִיאָתוֹ עַל הַיַּיִן אוֹ עַל שְׂאֵר מִשְׁקָה שֶׁהוּא חָמֵר מְדִינָה. וְאִסוּר לְטַעַם כְּלוּם קִדְּשׁ וְהַבְדְּלָה. וְעַל יְדֵי הַנְּבִיאִים נִצְטוּיְנוּ ב' מִצְוֹת שֶׁהֵם עֲנֵג וְכְבוֹד שְׁנֵאמַר: (ישעיה נח) וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת עֲנֵג וְלִקְדוֹשׁ ה' מְכַבֵּד. כְּבוֹד הוּא שִׁירְחֵץ פְּנֵיו וְיָדָיו בְּחִמִּין וְיִלְבֵּשׁ כְּסוּת נִקְיָה. עֲנֵג הוּא שִׁיתְעַנֵּג בְּמֵאֲכָל וּמִשְׁקָה, וְחַיֵּב בְּג' סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת וְכָל הַמְּרַבֵּה בְּהוֹצָאוֹת שַׁבָּת הָרִי זֶה מִשְׁבַּח [הֵינּוּ לְפִי כַחוֹ] הַמְּעַנֵּג שַׁבָּת נוֹתֵנִים לוֹ נַחְלָה בְּלֵי מִצְדִּים וְנוֹתֵנִים לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לְבוֹ וְנִצּוֹל מִשְׁעֶבֶד מַלְכוּיֹת. גַּם מִצְוָה לְעֶרֶךְ שֶׁלְחָנוּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ צְרִיךְ אֶלָּא לְכוּזִית לְלוֹת הַמַּלְכָּה. וְכָתַב הַרְמְבַּ"ן שֶׁנִּכְלָל בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל זְכוּרָה זֶה גַּם כֵּן לְזֹכֵר שַׁבָּת בְּכָל יוֹם. לְכֵן כְּשִׁיזְכִּיר אֶת יְמוֹת הַשַּׁבּוּעַ יֹאמֵר אֶחָד בְּשַׁבָּת, שְׁנֵי בְּשַׁבָּת וְכו' גַּם בְּשֶׁאֵר

ענינים כשיזדמן לו דבר טוב יזמנהו לשבת ויאמר בפיו הרי זה לשבת. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(כ) מצות עשה לשבות בשבת ממלאכה שנאמר: (שמות כג)

"וביום השביעי תשבת", ומצות עשה זו אנו מצווין ומוזהרין גם על בהמתנו שישבתו ממלאכה. ואמירה לגוי לעשות מלאכה אסור מדברי סופרים ונקרא שבות. (ועין בחלק הלארין לא תעשה ו') ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(כא) מצות עשה לשמח ברגלים שנאמר: (דברים טו) "ושמחת

בחגך" וכשהיה בית המקדש קיים היה השמחה שיקריב שלמים יותר על שלמי החגיגה ונקראים שלמי שמחה וגם נשים חיבות בשמחה זו. ובזמן הזה אין שמחה אלא בבשר ויין, וחיב לשמח אשתו בבגדים נאים ולחלק לבני ביתו מיני מתיקה, וחיב לשמח עניים, ומי שאינו משמח עניים אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כרסו, ושמחה כזו קלון הוא להם שנאמר: (מלאכי ב) וזריתי על פניכם פדש חגיכם ואף על פי שאכילה ושתייה במועדים מכלל מצות עשה, לא ימשך ביין, בשחוק ובקלות ראש שזה הוללות וסכלות, ולא נצטוינו אלא על שמחה שיש בה עבודת השם יתברך ואי אפשר לעבד את ד' לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות אלא מתוך שמחה של מצוה, והשמחה שישמח אדם בעשית המצוה עבודה גדולה היא. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(כב) מצות עשה להשבית חמץ בי"ד בניסן שנאמר: (שמות יב)

"אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם" מפני השמועה למדו שזה הראשון הוא י"ד בניסן קדם זמן אסור אכילת חמץ.

וההשבתה היא שיבער החמץ הידוע מרשותו, ושאינו ידוע מבטלו בלבו ויחשב אותו לאין, ושאין בו צרך כלל. ומדברי סופרים שבודקין ומשביתין מתחלת ליל י"ד לאור הנר מפני שכל העם מצויים בבתיהם בלילה ואור הנר יפה לבדיקה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

כג) מצות עשה לאכל מצה בליל א' של פסח שנאמר: (שמות

יא) "בערב תאכלו מצות". מצה צריכה שתהיה מחמשה מיני דגן, והם: חטה, שעורה כסמין, שבלת שועל, ושיפון (הוא קארן) ונשים חייבות גם כן במצה. וקטן שיכול לאכל מחנכין אותו בכזית, ואסור מדברי סופרים לאכל מצה בערב פסח כדי שיאכל מצב לתאבון. מרור וחרסת מצוה מדברי סופרים, על מרור צריך לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מרור, ועל חרסת אינו צריך לברך כלל. ונוהג בכל מקום בזכרים ובנקבות.

כד) מצות עשה לספר ביציאת מצרים בליל ט"ו בניסן

שנאמר: (שמות יג) "והגדת לבנך ביום ההוא", ומצוה להודיע לבנים לפי דעתם. ואף על פי שאין לו בן מצוה לספר. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח. ונוהג בכל מקום בזכרים ובנקבות.

כה) מצות עשה לשבת ממלאכה ביום א' של פסח שנאמר:

(ויקרא כג) "ביום הראשון מקרא קדש", ומלאכת אכל נפש מתר בשביל ישראל אבל לא בשביל עכו"ם שנאמר: (שמות יב) "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם", והעושה מלאכה שלא לצורך אכל נפש בטל מצות עשה זו, ועבר על לא תעשה

שלא לעשות מלאכה שנאמר: (ויקרא כג) "כל מלאכת עבודה לא תעשו" (וציון בחלק הלארץ לא תעשה קמ"ז) והבערה והוצאה מתר אפלו שלא לצורך אכל נפש. ומדברי סופרים לעשות בחוץ לארץ כל יום טוב, ב' ימים, (יום טוב שני של גלות) ובארץ ישראל עושים רק יום אחד אבל ראש השנה עושים שני ימים גם בארץ ישראל. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

כו) מצות עשה לספר שבע שבתות תמימות מיום שהביאו העמר במקדש שנאמר: (ויקרא כג) "ויספרתם לכם וכו' שבע שבתות תמימות". ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר: (שם ט"ז) תספרו חמשים יום, ומתחילין למנות מתחלת ליל ששה עשר בניסן, וספירה זו צריכה ברכה, ואם ספר ולא ברך יצא. ומונין מעמד ואם מנה מישב יצא. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנקבות.

כז) מצות עשה לשבות ממלאכה ביום ז' של פסח שנאמר: (ויקרא כג) "ביום השביעי מקרא קדש" ודינו כמו יום טוב ראשון של פסח וכנ"ל (מ"ע כ"ח). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

כח) מצות עשה לשבות ממלאכה בחג השבועות שנאמר: (ויקרא כג) "ויקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש", ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

כט) מצות עשה לשבות ממלאכה ביום א' בתשרי והוא ראש השנה שנאמר: (ויקרא כג) "ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש", ודינו כיום א' של פסח לענין מלאכה, ומדברי סופרים

לעשות ראש השנה שני ימים בין בארץ ישראל ובין בחוץ לארץ. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ל) מצות עשה לשמע קול שופר בא' בתשרי שהוא ראש השנה שנאמר: (במדבר כט) "יום תרועה יהיה לכם", ושופר הוא קרן כבש כפוף, ושאר שופרות פסולין. וחיבים לשמע בראש השנה תשע תקיעות שלש פעמים תקיעה תרועה תקיעה. ואנחנו מספקים מה הוא תרועה, על כן אנו תוקעים שלש פעמים תשר"ת ושלש פעמים תש"ת ושלש פעמים תר"ת כרי להסתלק מן הספק. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנקבות.

(לא) מצות עשה לשבות ממלאכה ביום הכפורים שנאמר: (ויקרא כג) "שבת שבתון היא לכם", וכל העושה מלאכה ביום הכפורים בטל מצות עשה ועבר על לא תעשה (עין בחלק הלאוין לא תעשה קנ"א) וחיב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, וכל מלאכה האסורה בשבת אסורה גם ביום הכפורים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(לב) מצות עשה להתענות ביום הכפורים שנאמר: (ויקרא כג) "אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא ועניתם את נפשותיכם", וצריך להתענות מערב עד ערב ולהוסיף מחל על הקדש. וכל המרבה בסעודה בערב יום הכפורים כאלו התענה תשיעי ועשירי. (ועין בחלק הלאוין לא תעשה קנ"ב), ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(לג) מצות עשה שהחוטא ישוב מחטאו ויתודה חטאיו לפני

השם יתברך שנאמר: (במדבר ה) "איש או אשה וגו'. והתודו את חטאתם" וזהו ודוי דברים לפני השם יתברך ויאמר ממעמקי הלב אנא השם, חטאתי עויתי ופשעתי לפניך וכך וכך עשיתי (ויפרט החטא) והרי נחמתי ובושתי ממעשי, ולעולם אין אני חוזר לעשות הדבר הזה. והעקר חרטה בלב באמת על העבר ולקבל עליו שלא יעשה כזאת לעולם וזהו עקרה של תשובה, וכל המרבה להתודות הרי זה משבח ואפלו מיתה וודוי של יום הכפורים אינן מכפרין אלא עם התשובה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

לד) מצות עשה לשבות ממלאכה ביום א' של ספות שנאמר:
(ויקרא פג) **ביום הראשון מקרא קדש" ודינו כיום א' של פסח**
(מצות עשה כ"ה). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים
ובנקבות.

לה) מצות עשה לישוב בסכה בז' ימי החג שנאמר: (ויקרא כג)
"בספות תשבו ז' ימים", וכל ז' ימי החג הוא אוכל ושותה ודרר
בסכה בין ביום ובין בלילה, וכל ז' ימים עושה אדם ביתו
ארעי וסכתו קבע, ואסור לאכל סעודה חוץ לסכה. בלילה
הראשון חובה לאכל בסכה לפחות כזית פת, מכאן ואילך רצה
לאכל פת אוכל בסכה, רצה לאכל פרות אוכלן חוץ לסכה.
וקטן שהגיע לחנוף חיב מדברי סופרים. ונוהג בכל מקום
ובכל זמן בזכרים אבל לא בנקבות.

לו) מצות עשה ליטל בחג הספות ד' מינים שנאמר: (ויקרא כג)
"ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף
עץ עבות וערבי נחל". והם לולב אחד ואתרוג אחד ושלושה

בדי הדם ושני בדי ערבה. וצריך ליטלן כדרך גדילתן ומשהגביהן יצא ידי חובה. וכל היום פשר לנטילתן, ומדברי סופרים ליטל ד' מינים כל שבעת ימי החג לבד בשבת שאסרו חז"ל ליטלן אפלו כשחל יום א' בשבת, שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים. וד' מינין מעכבין זה את זה. ושואלין פסולין ביום ראשון וכשרים בשאר ימים, וגזולין פסולין לעולם. וקטן היודע לנענע חייב מדברי סופרים כדי לחנכו במצות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנקבות.

לז) מצות עשה לשבות ממלאכה ביום שמיני עצרת שנאמר:

(ויקרא כג) "ביום השמיני עצרת וכו' מקרא קדש". ודינו כיום א' של פסח (מצות עשה כ"ה). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

לח) מצות עשה ליתן צדקה לעניי ישראל שנאמר: (דברים טו)

פתח תפתח את ידך וגו' ודרשו חז"ל (ב"מ ל"א) "פתח תפתח" אפלו כמה פעמים ועוד נאמר (ויקרא כה) "והחזקת בו גר ותושב [הינו מי שקבל עליו לקיים ז' מצות בני נח שמחייבים אנו להחיותו] וחי עמך". ונאמר עוד (שם) "וחי אחיך עמך". וצריך ליתן כפי מה שראוי לעני, ולפי מה שחסר לו, אם אין לו כסות מכסים אותו ושאר דברים הצדיכים לו, ואם אין יד הנותן משגת נותן לו כפי השגת ידו, ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן צדקה לאחר. עני שהוא קרובו קדם לכל אדם. עניי ביתו קודמין לעניי עירו, עניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת שנאמר: "לאחיק לענייך ולאביונה בארצך". וכל הרואה עני מבקש והעלים עינו ממנו ולא נתן לו צדקה בטל מצות עשה ועבר על לא תעשה (עין בחלק

הלאוין לא תעשה ס"ב) ועברה חמורה היא מאד ונקרא בליעל חוטא ורשע. ומחייבים אנו להזהר במצות צדקה יותר מכל מצות עשה, שהצדקה סימן לזרע אברהם. ואין כסא ישראל מתכונן ודת האמת עומדת אלא בצדקה שנאמר: (ישעיה א) "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה". וכל מי שהוא אכזר יש לחוש ליחוסו, שאין האכזריות מצויה אלא בעכו"ם שנאמר: "אכזרי המה ולא ירחמו" וכל ישראל כאחים שנאמר: (דברים יד) "בנים אתם לד' אלהיכם", ואם לא ירחם האח על אחיו מי ירחם עליו, ולמי עניי ישראל נושאים עיניהם, האם להעכו"ם ששונאים אותם ורורפים אחריהם, הא אין עיניהם תלויות אלא לאחיהם. וצריך ליתן בסבר פנים יפות ובשמחה אין דבר רע יורד מן הצדקה ואין אדם נעשה עני מן הצדקה שנאמר: (ישעיה לב) "והיה מעשה הצדקה שלום". וצריך לפייס העני בדברים, ואסור לגער בו או להגביה קולו עליו בצעקה מפני שלבו נשבר, ואוי לו למי שהכלים לעני. הכופה אחרים ליתן צדקה שכרו גדול משכר הנותן, וכל המרחם מרחמין עליו שנאמר: (דברים יג) "ונתן לך רחמים ורחמך והרבך". פדיון שבוים אין מצוה גדולה ממנה, והמעלים עינו ממנה עובר בכמה מצות עשה ולא תעשה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

לט) מצות עשה לקים מוצא שפתיו מה שקבל עליו בנדר או שבועה שנאמר: (דברים יג) "מוצא שפתיה תשמר ועשית כאשר נדרת" ונאמר: (במדבר ל) "ככל היוצא מפיו יעשה". ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

מ) מצות עשה לדון דין הפרת נדרים ושבועות שנאמר:

(במדבר לג) "איש כי ידר נדר לה" וגו', והינו דאם נחם הנודר ונתחרט על מה שעבר, שיבוא לחכם המבהק או לשלשה הדיוטות אם אין שם ממחה ואומר אני נשבעתי או נדרתי על כך וכך ונחמתי, ואלו הייתי יודע שאני אצטער בדבר זה עד כה או שיארע לי כך, לא הייתי נודר או נשבע והחכם או שלשה הדיוטות, אומרים לו כבר נחמת והוא אומר הן, אומרים לו, שרוי לך או מחול לך או מתר לך. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(מא) מצות עשה לכבד אב ואם שנאמר: (שמות כ) "כבד את

אביך ואת אמך" איזהו כבוד, מאכיל ומשקה ומלביש ומכסה משל אב, אין לו לאב ויש לבן כופין את הבן לזון את אביו כפי כחו ומשמש אותם בדרך שעבד משמש לרבו, ומכבדו אפלו אחר מותו אם אמר לו אביו השקיני מים ויש לפניו איזה מצוה לעשות, אם אין המצוה יכולה להעשות על ידי אחר, יעשה המצוה, מה שאין כן אם אמר לו אביו לעשות עברה אפלו מדברי סופרים לא ישמע לו. שכלם חייבים בכבוד השם יתברך. כבוד אב קודם לכבוד אם שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו, ומי שמקל בכבוד אביו ואמו בטל מצות עשה זו אלא אם כן עשה מדעתם במחילתם גם אשה חייבת בזה, ואשה שבעלה מונע אותה מזה, פטורה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(מב) מצות עשה לירא מאב ואם שנאמר: (ויקרא יט) "איש אמו

ואביו תיראו" איזהו מורא לא יעמד וישב במקומו ולא יסתר את דבריו, ולא יכריע את דבריו ולא יקראנו בשמו לא בחייו ולא במותו אלא יאמר אבא מארי, ואב ואם שניהם שקולים בכבוד ובמורא והשוה הכתוב כבודם ומוראם לכבוד ומורא

השם יתברך והעובר על זה והמקל ביראתם בטל מצות עשה, אלא אם פן עשה מדעתם, שהאב שמחל על כבודו כבודו מחול, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(מג) מצות עשה לישא אשה לפרות ולרבות שנאמר: (בראשית

א) "ויאמר להם אלהים פרו ורבו", ויכון לקיום המין, והאיש שהוא בשנת י"ח נתחייב בפריה ורביה, ואם עבר עליו כ' שנה ולא נשא הרי זה עובר ומבטל מצות עשה זו, ואם עוסק בתורה ומתירא שלא יבטל מחמת טרדת מוזנות מתר להתאחר. ועל כל פנים לא יותר מן כ"ה שנה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(מד) מצות עשה לישא אשה בקדושין שנאמר: (דברים כד) "פי

יקח איש אשה", והבא לישא אשה צריך לקדשה תחלה לקנותה לו לאשה, ומקדשה בכסף שיתן לה משלו, פרוטה או שוה פרוטה, ויאמר לה הרי את מקדשת לי בזה כדת משה וישראל, וצריך להיות בפני עדים כשרים, וקדם הקדושין צריך לברך ברכת ארוסין, והיא ברכת "אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חפה וקדושין" וחותרם "מקדש עמו ישראל על ידי חפה וקדושין". והמקדש אשה נקראת ארוסה ואסור מדברי סופרים לבא עליה ער שתכנס לחפה ולברך ז' ברכות. וקדם כניסה לחפה צריך לכתב לה כתבה, ומשתכנס לחפה נקראת נשואה אף על פי שלא נבעלה, והוא שתהא ראויה לביאה, אבל אם היא נרה אף על פי שנכנסה לחפה ונתיחד עמה לא גמרו הנשואין, והרי היא כארוסה לכל דבר. ונוהג בכל מקום ובכל זמן. ונצטוינו בתורתנו הקדושה שהרוצה לגרש את אשתו מפני שמצא בה ערות דבר שצריך

לְגַרְשָׁהּ בַּגֵּט וּכְנֵהוּג בִּישְׂרָאֵל שְׁנֵאמַר (שם) "וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו, כִּי מִצָּא בָּהּ עֲדוּת דְּבַר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת" [וְהִינוּ גֵט]. וְכָל עֲנִינֵי הַגֵּט אֵינָם נֶעֱשִׂים אֲלֵא עַל פִּי רַבָּנִים מִבְּהַקִּים הַיּוֹדְעִים בְּטִיב גֵּטִין וְכָל שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ בְּטִיב גֵּטִין אִפְלוּ הוּא לְמִדּוֹן גְּדוֹל בְּשֵׂאֵר עֲנִינֵי הַתּוֹרָה לֹא יִתְעַסֵּק בָּזֶה, כִּי בַּגֵּט יִשְׁנֵם הַרְבֵּה פְרָטִים עֲקָרִיִּים, וּמִי שְׂאִינוּ בְּקִי הֵיטֵב בָּהֶם עֲלוּל לֵהִיֹּת נִכְשָׁל בָּהֶם. וְאִשָּׁה רָעָה בַּדְּעוּתֶיהָ הִינוּ שְׂכּוֹפֶרֶת בְּאֻמוֹנֵת ד' וְתוֹרָתוֹ וְשְׂאִינָה צְנוּעָה כְּבָנוֹת יִשְׂרָאֵל וְכָל שֶׁכֵּן אִם נִתְבָּרַר לּוֹ שְׂאִינָה הוֹלֵכֶת לְטַבֵּל לְנִדְתָּהּ כְּדִין, מִצְוָה לְגַרְשָׁהּ שְׁנֵאמַר: (משלי כב) "גֵּרֶשׁ לֶךְ וַיֵּצֵא מִדּוֹן". וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן.

מז (מזה) מצות עשה לישא אשת אחיו שמת בלא בנים שנאמר:

(דברים כה) "כִּי יִשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם" וְגו'. יִבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ וְלִקְחָהּ לּוֹ לְאִשָּׁה" וּבּוֹמַנְנוּ שְׂאִינָם מְכוֹנִינִים לְשֵׁם מִצְוָה לְהִקָּים שֵׁם לְאַחֵיו הַמֵּת אִין דִּין יְבוּם נוֹהֵג דַּק חֲלִיצָה וְכַדְלִקְמָן.

מז (מז) מצות עשה שתחליץ היבמה נעל היבם אם אינו רוצה

לִיבְמָה, שְׁנֵאמַר: (דברים כה) "אִם לֹא יַחְפֹּץ אִישׁ לִקְחַת אֶת יִבְמָתוֹ וְגו' וְחֲלָצָה נֶעֱלָו מֵעַל רַגְלוֹ" וְגו'. וְסִדֵּר הַחֲלִיצָה אִינוּ נֶעֱשֶׂה אֲלֵא עַל יְדֵי רַבָּנִים מִבְּהַקִּים הַבְּקִיָּאִים בְּעֲנִינִים אֵלוֹ, וְכָל מִי שְׂאִינוּ חוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ בְּטַל מִצְוֹת עֲשֵׂה זֶה, וַיֵּשׁ אַנְשִׁים שְׁנִמְנָעִים לְחַלֵּץ לִיבְמוֹתֵיהֶם בְּאֻמְרָם שִׁיְהִיָּה לָהֶם סִכְנָה עַל יְדֵי זֶה וְהוּא טְעוּת גְּדוֹל, וַיִּשְׁדִּים דְּרָכֵי ה' וְלֹא יֵאָנֶה לָהֶם כָּל אֹן אִם יִקְיָמוּ הַמִּצְוָה וְלִהְפֹךְ אִם לֹא יִרְצוּ לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת עֲשֵׂה עוֹנֵם גְּדוֹל לְמֵאֵד. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן.

מז (מז) מצות עשה למול כל בן זכר בן שמונת ימים שנאמר

(בראשית יז, יב) "ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר". ודוקא ביום, שנאמר (ויקרא יב, ג) "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", וימול אחר עלות השמש, ואם מל משעלה עמוד השחר יצא. ומילה שחייבה ודאי וזמנה ודאי דוחה את השבת. מילה היא מצות עשה שיש בה כרת שנאמר: "וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה". ומצוה על האב למול את בנו ואם עבר האב ולא מלו בטל מצות עשה זו, אבל אינו חייב כרת שאין כרת אלא בהערל עצמו, דאם לא מלו האב מחייב בעצמו למול כשיגדיל ובכל יום שיעבר עליו משיגדיל ולא מל את עצמו בטל מצות עשה זו וחייב כרת, אם מת ולא מל את עצמו במזיד. וכל המפר ברית אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא. וגדולה מצוה זו שנכרתו עליה י"ג בריתות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

מח) מצות עשה לשחט בהמה חיה ועוף אם ירצה לאכל
 מברשם שנאמר: (דברים יב) "וזבחת מבקרך ומצאנך וגו' כאשר צויתך", מלמד שנצטוו משה רבינו עליו השלום בעל פה הלכות שחיטה, על הושט ועל הקנה ורב סימן א' בעוף ועל רב שנים בבהמה, ועל שהיה דרסה חלדה הגרמה ועקור. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

מט) מצות עשה לכסות דם שחיטה של חיה או עוף הטהורים
 שנאמר: (ויקרא יז) בחיה או עוף "ושפך את דמו וכסהו בעפר". וצריך ליתן עפר למטה ואחר כך ישחט ואחר כך יכסה. כי "בעפר" משמעותו עפר למטה ועפר למעלה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

נ) מצות עשה לחלק כבוד לכהן שנאמר (ויקרא כא) "וקדשתו".

הינו לקדשו ולהכינו שיהיה ראוי ומוכן להקריב קרבנות וגם לנהג בו כבוד להקדימו לכל דבר שבקדשה, לפתח ראשון בתורה ולברך ראשון בפעודה, וליטל מנה יפה ראשון ומחייבין אנו לקדשו אפלו בעל כרחו אם אינו רוצה שנאמר: "וקדשתו" אפלו בעל כרחו. ואפלו כהן בעל מום ושאינו ראוי לעבודה חייבים אנו לכבדו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

נא) מצות עשה שכל זובח בהמה טהורה יתן לכהן זרוע ולחיים וקבה שנאמר: (דברים יח) "ונתן לכהן הזרע והלחיים והקבה", והן זרוע ימין מן השוק של ידו שהן שני אברים מערים זה בזה, ולחיים מן הפרק של לחי עד פקה של גרגרת (טבעת גדולה) עם הלשון שביניהם, ואין מולגין אותו ואין מפשיטין אלא יתנו לכהן בעורן וצמרן. והקבה בחלב שעליה ובחלב שבתוכה ונהגו הכהנים להניח החלב לבעלים. ואלו הם נקראים מתנות בכל מקום. וכהן רשאי למכר המתנות או להאכילם לכלבים שאין בהם קדשה כלל. וכהן יכול לזכותן לישראל חברו דדחיקא ליה שעתא, ובזמן הזה (פונת רבנו בחו"ל אבל בארץ ישראל נוהג גם בזמן הזה) נוהגין כרבי אילעי (חלין קלו) ואין נותנים, ויש מיחידי סגלה שמחמירין, וראוי ונכון לעשות כן כדי לקיים מצות עשה זו.

נב) מצות עשה ליתן לכהן ראשית הגז שנאמר: (דברים יח) "ראשית גז צאנך תתן לו", ושעורו מדברי סופרים אחד מששים, ואינו חייב בזה אלא כבשים, והוא שיהיו חמש צאן

ויהיה בגנה שלהם לא פחות ממשקל כל אחד י"ב סלעים שבין הכל משקל ששים סלעים. ונוהג כמו מתנות וכנ"ל במצות עשה נ"א.

נג) מצות עשה לקדש בכורות פטר רחם הזכרים שנאמר:

(שמות יג) "קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה", ומצוה להקדיש בכור בהמה טהורה ויאמר הרי זה קדוש שנאמר: (דברים טו) "תקדיש לד' אלהיך", ואם לא הקדישו הרי זה מתקדש מאליו. ובזמן הזה הבכור ידעה עד שיפל בו מום ושיך לכהן. ונוהג בזכרים ובנקבות.

נד) מצות עשה שיפדה הישראל את בנו הבכור לאמו

הישראלית שנאמר: (במדבר יח) "אך פדה תפדה את בכור אדם", והפדיון הזה הוא חמש סלעים או מטלטלין שוה חמש סלעים ונותן הפדיון לכהן ודמי הפדיון הם חלין גמורים, ואם אבי הבכור הוא כהן או לוי או אמו של בכור היא בת כוון או בת לוי פטור מפדיון הבן. וזמן פדיונו הוא לאחר שלשים יום ללדתו שנאמר: (שם) "פדויו מבן חדש תפדה", ואם אין לו אב מחיב הוא לפדות את עצמו לכשיגדיל. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

נה) מצות עשה לפדות פטר חמור זכר בשה שנאמר: (שמות יג)

"ופטר חמור תפדה בשה", ונותן השה לכהן שנאמר (במדבר יח) "כל פטר רחם לד' יהיה" וכהנים ולויים פטורים, ואם אין לו שוה לפדותו פודהו בשויו ונותן דמיו לכהן, אם היה הפטר חמור שוה עשר סלעים, יכול לפדות בשה שוה דינר. וכהנים ולויים פטורים מזה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים

ובנקבות.

(נו) מצות עשה לערף פטר חמור זכר אם לא פדאהו שנאמר:

(שמות יג) **"ואם לא תפדה וערפתו".** עריפה הוא שמכהו בקופיץ בערפו עד שימות, ודוקא בקופיץ, ולא בדבר אחר ולא במיתה אחרת ואסור בהנאה אף לאחר עריפתו וטעון קבורה ואפרו אסור. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות. וכהנים ולויים פטורים.

(נז) מצות עשה להפריש חלה מעסה וליתנה לכהן שנאמר:

(במדבר טו) **"ראשית עריסותיכם חלה תרימו",** ואחד מחמשת מיני דגן אם יש בעסתו מ"ג ביצים וחמש ביצה חיב בחלה, ובחויץ לארץ מפרישין חלה מדברי סופרים שלא תשתכח תורת חלה ושורפין אותה, ומן התורה אין לה שעור אלא כל שהוא חתיכת עסה פוטר.

(נח) מצות עשה שהכהנים יברכו את ישראל שנאמר: (במדבר יו)

"כה תברכו את בני ישראל, יברכה וגו' יאר וגו' ישא וגו'", ואם הוסיף הכהן איזה ברכה אחרת עובר על לאו דלא תוסיף (עין בחלק הלאוין לא תעשה קנ"ט) ואם לא עלה הכהן בשעה שהשליח צבור קורא כהנים, בטל מצות עשה זו ועובר על ג' מצות "כה תברכו", "אמור להם", "ושמו את שמי". וכל כהן המברך מתברך שנאמר: (בראשית יב) **"ואברכה מברכיך".** ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(נט) מצות עשה שיטמא כהן לקרובים שנאמר: (ויקרא כא)

"לאמו ולאביו לבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו הבתולה וגו', לה

יטמא", ואף שאסור לכהן לטמא לשאר מתים אבל לקרובים מחיב לטמא, ומטמא גם לאשתו הנשואה. ואחיו ואחותו הינו דוקא מאביו, ונשים אינן מחיבות להטמאות לקרובים אלא רשות הוא אצלן, וצריכות לנהג אבלות, וזה בעצמו מצות אבל, שכל אחד מישראל חיב להתאבל על אחד מז' קרובים הנ"ל. ויום הראשון הוא מן התורה ושאר ימי אבלות הם מדרבנן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(ס) מצות עשה לאהב כל אחד מישראל כגופו שנאמר: (ויקרא יט) "ואהבת לרעך כמוך" לכן צריך לחוס על גוף חברו וממונו וכבודו כמו על עצמו, והמתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעולם הבא. ובכלל מצות עשה זו הבאת שלום בין אדם לחברו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(סא) מצות עשה לאהב את הגר שנאמר: (דברים י) "ואהבתם את הגר", וזוהי מצוה נוספת על "ואהבת לרעך כמוך" (שהרי הגר הוא גם כן בכלל ישראל והקדוש ברוך הוא אוהב את הגר דכתיב "ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה" ונאמר: (שמות כג, ט) "ואתם ידעתם את נפש הגר", ופרוש גר כאן, הוא שבא מארץ אחרת ומעיד אחרת לגור אתנו ומכל שכן גר שנתגיר. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(סב) מצות עשה להלוות לעניי ישראל שנאמר: (שמות כב) "אם כסף תלוה את עמי" וזה חובה. ומצוה זו גדולה מן הצדקה ומחיבת יותר, והתורה הקפידה על מי שימנע מהלוות לעני שנאמר: (דברים טו) "ורעה עינך באחיק האביון וכו' והיה בך חטא" (ועין בחלק הלאוין לא תעשה נ"ו). ונוהג בכל מקום

ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(סג) מצות עשה להשיב משכון לבעליו בעת צרכו שנאמר:

(דברים כד) "השב תשיב לו את העבוט", ואחר הממשכן חברו בבית דין או שמשכנו בידו בזרוע או מרעת הלוח חייב בזה ומחזיר לו את הכר בלילה, וכלים שעושה בהם מלאכתו, או בגדים שלובשם ביום מחזירם לו ביום על כל היום, ומי שעבר ולא השיב המשכון בזמנו בטל מצות עשה זו ועובר על לאו אחר (עין בחלק הלאוין לא תעשה ס"א).

(סד) מצות עשה להשמיט מלוח בשנת השמטה שנאמר: (דברים

טו) "שמוט כל בעל משה ידו", ואם החזיר לו חוב שעברה עליו שביעית לא יקבל ממנו אלא יאמר לו משמט אני, שנאמר: (דברים טו) "זה רבר השמטה", ואם אמר לו הלוח אף על פי כן קח, יקבל ממנו, ומן התורה שמתת כספים אינו נוהג אלא בזמן שיובל נוהג, ומדברי סופרים שיהא שמתת כספים נוהג גם בזמן הזה שלא תשכח תורת שמטה מישראל, ופרוזבול מועיל לשמתת כספים בזמן הזה שלא תשמט. ונוהג בזכרים ונקבות.

(סה) מצות עשה שבעל הבית יגיח לפועל לאכל ממה שהוא

עושה בדבר שגדולו מן הארץ שנאמר: (דברים כג) "פי תבוא בכרם רעף ואכלת" וגו', ונאמר: (שם) "כי תבוא בקמת רעף וקטפת מלילות" וגו' ומפי השמועה למדו שבפועל הכתוב מדבר, ואוכל בין בתלוש בין במחבר שעדין לא נגמרה מלאכתו, ועל ידי מעשה זו נגמרה המלאכה [למעשר או לחלה] והינו לא קודם גמר מלאכה ולא לאחר גמר מלאכה

אלא בשעת גמר מלאכה, ומפני השבת אבדה לבעלים, אמרו חכמים (בבא מציעא צא) שיהיו הפועלים אוכלים בהליכתם מאומן לאומן ובחזירתן מן הגת כדי שלא יבטלו ממלאכתן וישבו לאכל אלא אוכלים בתוך המלאכה כשהם מהלכים ואינם מבטלים ממלאכתם. השומר את המחבר אינו אוכל כלל שהשומר אינו כעושה מעשה והשומר בתלוש אינו אוכל מדין תורה אלא מהלכות מדינה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

סו) מצות עשה ליתן שכר שכיר ביומו שנאמר: (דברים כד) "ביומו תתן שכרו" וגר תושב [שקבל עליו לקים ז' מצות בני נח] יש בו גם כן משום "ביומו תתן שכרו". ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות. (ועין בחלק הלאוין לא תעשה ל"ח).

סז) מצות עשה לדון דיני מקח וממכר בענין שצותה התורה עליו, כלומר שיש צדדין שיתקים המכר בין מוכר ללוקח ויש צדדין שאין לו קיום והיא חובה עלינו לדון ביניהם כמצות התורה. ובאה מצוה מיחרת על זה בפירוש מיחרת (ויקרא כה) "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך" וגו', מפני שהוא דבר תמידי אל הבריות שאי אפשר לבני אדם לחיות אפלו יום אחד זולתו. וקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה. ומטלטלין ובהמה במשיכה וכל שכן בהגבהה וכיוצא בזה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

סח) מצות עשה להשיב גולה אשר גזל שנאמר: (ויקרא ה) "והשיב את הגולה אשר גזל" הגזול משהו פרוטה ולמעלה

יחזיר לנגזל, ואם מת הנגזל יחזיר הגזלה ליורשים. ואם נאבדה הגזלה נותן דמיה. ובכלל מצוה זו גם החזרת גנבה ואונאה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

סט) מצות עשה להשיב אבדה לישראל שנאמר: (דברים כב)

"השב תשיבם לאחיק", ואם התעלם בטל מצות עשה ועבר על לא תעשה (עין בחלק הלאוין לא תעשה קפ"ו) לקח האבדה ולא השיבה בטל גם כן מצות עשה זו ועובר על ב' לאוין (לא תעשה ל"ה וקס"ב). אפלו לרשע מצוה להחזיר אבדה, אבל אוכל נבלות להכעיס ומחלל שבת בפרהסיא הרי הוא אפיקורס, ואסור להחזיר לו אבדה. אם מצא דבר שאינו לפי כבודו להטפל בה ואלו היה שלו לא היה מטפל בה אינו חייב להטפל בה. ואם רוצה לעשות לפני משורת הדין עושה ותבא עליו ברכה, וכתב רבנו יונה אם מצוה להשתדל בהצלת ממון חברו קל וחמר להשתדל בהצלת חיי חברו להצילו בעת צרתו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

ע) מצות עשה לפרק מבהמת חברו הרובצת תחת משאה

שנאמר: (שמות כג) "כי תראה חמור שנאך רובץ תחת משאו וגו' עזב תעזב עמו", אפלו היה עליה משא יותר מן הראוי לה, וחייב לפרק בחנם ולא בשכר, זקן ואינו לפי כבודו פטור. פרק וטען וחזרה ונפלה חייב לפרק ולטען עוד פעם אחרת, ואפלו מאה פעמים שנאמר: "עזב תעזב עמו", וצריך ללכת עמו עד פרסה אלא אם כן אמר בעל המשא אינני צריך לך.

עא) מצות עשה לטען עם חברו להקים המשא על הבהמה או

על האדם שנאמר: (דברים כב) "הקם תקים עמו". ואם הניחו

והלך לו ולא עזרו בטל מצות עשה. זקן ואינו לפי כבודו פטור, אבל אם אלו היתה שלו היה פורק וטוען מחיב גם כן בשל חברו. ואם רוצה לעשות לפני משורת הדין פורק וטוען מחיב גם כן בשל חברו. ואם רוצה לעשות לפני משורת הדין פורק וטוען אפלו אינו לפי כבודו ותבוא עליו ברכה. היו לפניו מצות פריקה ומצות טעינה, פריקה קודם משום צער בעלי חיים. אבל אם היה הנצרך לטען שונא והאחר אוהב, מצוה לטען עם השונא בתחלה כדי לכוף את יצרו. והשונא האמור כאן הוא שראוהו לברו שעבר עברה והתרה בו ולא חזר הרי זה מצוה לשנאותו, ואף על פי כן יטען ויפרק עמו שמה ישהה בשביל ממונו ויבא לידי סכנה וראוי להצילו מאחר שמאמין בעקרי הדת. טעינה דוקא אם משלם לו שכר עבור זה אבל בחנם אינו מחיב לטען. וב' מצות אלו של פריקה וטעינה נוהגות בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

עב) מצות עשה להוכיח לחוטא שנאמר: (ויקרא יט) "הוכח

תוכיח את עמיתך" ויוריעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים, ויוריעו שאינו אומר לו אלא לטובתו להביאו לחיי עולם הבא וחיב להוכיחו עד שישמע לו או עד שיכפו ויאמר לו אינני שומע לך, ויש מהראשונים שמקלין בדבר זה וסבירא ליה דדי עד נזיפה, ואפלו לדעה הראשונה דוקא כשעובר באסור דאורייתא, וכשהוא משער שיועיל זה על להבא, שלא יעשה עוד דבר זה. ואפלו קטן לגרול חיב להוכיח, וכל שבידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעונו, ואף על פי שמצוה להוכיחו לא יבישנו בתחלה, ומצוה לקבל תוכחה ולאהב את המוכיח. איתא בחז"ל דאפלו על אסור דרבנן אם עובר במזיד מתר למיקריה עברינא. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

עג) מצות עשה לדון דין נחלות שנאמר: (במדבר כז) **"איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו",** ובן קודם לבת, וכל יוצאי ירכו קודמין לבת, בת וכל יוצאי ירכה קודמין לאבי המת, ובכלל מצוה זו שירש הבכור פי שנים בנחלה, והבעל יורש את אשתו מדברי סופרים והוא קודם לכל בירשתה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

עד) מצות עשה של שלוח הקן, והוא המוצא קן צפור בדרך והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים ורוצה לקחתם, צריך לשלח את האם מקדם ואחר כך ליקח אותם שנאמר:

(דברים כב) **"שלח תשלח את האם" ואחר כך "ואת הבנים תקח לך",** ואפן השלוח הוא שאוחז בכנפיה ומפריחה, שלחה וחזרה אפלו כמה פעמים חייב לשלחה. היתה מעופפת אם כנפיה נוגעות בקן חייב לשלח ואם לאו פטור מלשלח. שלוח הקן אינו נוהג אלא בעוף טהור ושאינו מזמן [הינו שמצא אותם בדרך בכל עץ או על הארץ] ואפרוחים דוקא שאינם מפריחים עדין, וצריכות לאמן. וביצים שאינן מונרות. אם עבר ולקח האם עם הבנים יקים העשה וישלח האם. ואם שחט האם או שמתה קדם ששלחה שאינו יכול שוב לקים העשה, עבר על לא תעשה. וכן אם בא אחר וחטף האם מידו ושלחה או שברחה מתחת ידו שלא מדעתו לוקה, שהרי לא קים העשה. נטל האם וקצץ כנפיה כדי שלא תעוף ושלחה מכין אותו מכות מרדות ומשהה אותה אצלו עד שיגדלו כנפיה ומשלחה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

עה) מצות עשה לעשות מעקה לגגו ולהסיר כל מכשול

מביתו שנאמר: (דברים כב) "ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך" וגו', וכל המניח גגו בלא מעקה בטל מצות עשה, וכן כל דבר שיש בו מכשול סכנת מות כגון באר או בור צריך לעשות מחצה לפניו גבוה עשרה טפחים, וצריכה שתהא המחצה חזקה להשען עליה ולא תפל, ואסור לגדל כלב רע בתוך ביתו. וכתב בספר חרדים ובשומרו על לב בכל יום מצוה זו, ויראה אם צריך תקון נחשב לו כאלו מקים המצוה בכל יום. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(עו) מצות עשה לזכר מעשה שעשה לנו עמלק שנאמר: (דברים כה) "זכור את אשר עשה לך עמלק", והינו לזכר בפה, מעשיו הרעים ואריבתו עלינו, כדי לעורר לבנו לשנא אותו ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(עז) מצות עשה להכרית זרעו של עמלק שנאמר: (דברים כה) "מחה תמחה את זכר עמלק", אנחנו לא נדע מי הוא עמלק עד אשר יבא אליהו הנביא ויודיע לנו מי הוא ואז נמחה את זכרו מתחת השמים. וד' יזכנו לראות בביאת אליהו הנביא ומשיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

תמו כל המצות עשה הנהוגות בזמן הזה ומספרם שבעים ושבעה. "ו'ח'י'ו' ב'ה'ם"

סימן.

חלק המצות לא תעשה

(א) מצות לא תעשה שלא לאכל גיד הנשה שנאמר (בראשית לב)

”על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה”, ונוהג בבהמה וחייה הטהורין בשליל בירך ימין ובירך שמאל. ושני גידין הם, הפנימי הסמוך לעצם של הכף אסור מן התורה, ושאר הגיד הפנימי מה שאינו על הכף והגיד העליון כלו והחלב שעליהן ושעל גיד הנשה ושאר גידין וקרומין אסור מדברי סופרים. אבל גיד הנשה מנבלה או טרפה עובר בשני לאוין. (שלא לאכל גיד הנשה ושל נבלה או טרפה). גיד מתר בהנאה מדברי הקבלה ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ב) מצות לא תעשה שלא יראה חמץ ברשות ישראל כל ז'

ימי הפסח שנאמר: (שמות יג) ”ולא יראה לך חמץ וגו' שבעת ימים”. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ג) מצות לא תעשה שלא ימצא חמץ ברשות ישראל שנאמר:

(שמות יב) ”שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם”, והמניח חמץ בביתו בפסח, כגון שחמץ עסה בפסח והניחה בביתו, או שקנה חמץ והצניעה במזיד לוקה שתיים (משום כל יראה ומשום כל ימצא) מפני שעשה מעשה, אבל הניח חמץ בפסח מקדם פסח שלא בערו עובר בשני לאוין הנ"ל אבל אינו לוקה מפני שלא עשה מעשה. חמץ של עכו"ם הנמצא ברשות ישראל אם קבל

עליו הישראל אחריות חייב לבערו, ואם לא קבל עליו אחריות ליכא אסורא להשהות, דכתיב, "ולא יראה לך". שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים. ואם העכו"ם יכול לתבע להישראל בדיני עכו"ם אפלו לא קבל עליו אחריות הרי זה חייב לבער, חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה מדברי סופרים משום קנס, משום שעבר על לא יראה ולא ימצא, ואפלו שכחם בשוגג אסרוהו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ד) מצות לא תעשה שלא לאכל חמץ בפסח שנאמר: (שמות יג)

"ולא יאכל חמץ", ואפלו בהנאה אסור, והאוכל כזית חמץ בפסח במזיד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת. ואחד האוכל ואחד הממחה ושותה. והאוכל פחות מכזית מכין אותו מכות מרדות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ה) מצות לא תעשה שלא לאכל תערבת חמץ בפסח שנאמר:

(שמות יב) "כל מחמצת לא תאכלו", בין נתערב במינו ובין נתערב שלא במינו. אם יש בו כזית בכדי אכילת פרס, עובר על לאו זה ואין בו כרת, ואם אין בו כזית בכדי אכילת פרס מכין אות מכות מרדות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ו) מצות לא תעשה שלא לעשות מלאכה בשבת שנאמר: (שמות

כ) "לא תעשה כל מלאכה" וגו', ומנו חז"ל, ל"ט אבות מלאכות ושנויות הן בפרק כלל גדול, (שבת עג) ועל האבות מלאכות וכן על תולדותיהן חייבים סקילה ובמזיד בלא התראה כרת ובשוגג חטאת, וההפרש בין אבות ותולדות אינו אלא

לענין קרבן. ומלאכות שהן שבות דרבנן, שגזרו עליהם משום גדר חיבים עליהם במזיד מכות מרדות. ומזהרים אנו על כל מלאכות אלו גם על בהמתנו. ואמירה לגוי לעשות מלאכה אסור מדברי סופרים ונקרא שבות. דחוייה שבת אצל סכנת נפשות. שקול שבת כנגד כל המצות, כי אות היא בין השם יתברך ובין בני ישראל, והמחלל שבת במזיד בפרהסיא הרי הוא כעכו"ם לכל דבר, והנביא משבח למשמר שבת שנאמר "אשרי אנוש יעשה זאת וגו' שומר שבת מחללו." ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ז) מצות לא תעשה שלא לצאת בשבת חוץ לתחום שנאמר

(שמות טו) "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי", וזהו המהלך חוץ לעיר יותר מי"ב מיל אפלו אמה אחת (כנגד מחנה ישראל שהיה במדבר) לוקה מן התורה. והיוצא חוץ לאלפים אמה שהוא מגרש העיר לוקה מכות מרדות. וזוהי שיטת הרי"ף והרמב"ם, [ויש כמה ראשונים ז"ל דסבירא להו אפלו כמה פרסאות הוי מדרבנן ולא מן התורה] והאלפים אמה הם מרבעות כדי שיהא נשכר את הנויות, ובעיר מתר להלך בכלה אפלו היא גדולה מאד. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(ח) מצות לא תעשה שלא להעלות על הדעת שיש שום

אלוה אחר זולת השם יתברך שנאמר: (שמות כ) "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", והמעלה בדעתו ח"ו שיש שם אלוה אחר זולתו, או איזה שתוף ח"ו, או שמעלה בדעתו שיש שום ממשות בעבודה זרה ח"ו הרי זה כופר בעקר. ולא יאמר שום דבור שיהא משמעו כפירה ח"ו או איזה הודאה לעבודה זרה

ח"ו, שהמודה בעבודה זרה ככופר על זה, שכל הרבירים הנוגעים בעקר הדת חייב ליהרג ולא לעבר. ונוהג בכל עת ובכל רגע בזכרים ובנקבות.

(ט) מצות לא תעשה שלא לעשות עבודה זרה לעבד שנאמר:

(שמות כ) "לא תעשה לך פסל", ואם עבר ועשה, בין שעשה בעצמו בין שצוה לעשותה הרי זה לוקה, ואם עשה בעצמו לעצמו לוקה שתים (משום לאו זה ומשום ואלהי מסכה לא תעשו לכם) ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(י) מצות לא תעשה שלא לעשות עבודה זרה לעבדה אפלו

לנכרי שנאמר: (ויקרא יט) "ואלהי מסכה לא תעשו לכם", ואם עבר ועשה לוקה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(יא) מצות לא תעשה שלא להשתחוות לעבודה זרה שנאמר:

(שמות כ) "לא תשתחוה להם", ואף על פי שאין דרך עבודתה בכך הואיל והיא עבודה להשם יתברך, אם עשאה לעבודה זרה חייב סקילה ובמזיד בלא התראה חייב כרת ובשוגג חייב חטאת, וכן זובח או זורק או מקטיר או מנסך הואיל והן עבודות להשם יתברך במקדש חייב עליהן אם עשאן לעבודה זרה, אפלו הן שלא כדרך עבודתן. ויהרג ולא יעבר. נתפזרו לו מעות או אם ישב לו קוץ בדגלו בפני עבודה זרה, הרי זה לא ישחה בפני עבודה זרה ליקח וליטלם מפני שנראה כמשתחוה לעבודה זרה אלא יפנה לאחוריו או לצדדין. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(יב) מצות לא תעשה שלא לעבד עבודה זרה במה שדרך

לַעֲבֹדָה שֶׁנֶּאֱמַר: (שְׁמוֹת כ) "וְלֹא תַעֲבֹדֵם", אִפְלוּ הִיא דֶרֶךְ בְּזִיוֹן כְּגוֹן פּוֹעֵר עֲצָמוֹ לַפְּעוֹר אוֹ זוֹרֵק אֶבֶן לַמִּרְקוּלִים הִרִי זֶה בְּסִקְלָהּ, וּבִלֹּא הַתְּרָאָה חַיֵּב כָּרַת וּבִשְׂוֹג חַיֵּב חֲטָאת, אֲבָל פּוֹעֵר לַמִּרְקוּלִים פְּטוּר שְׂאִין דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתָהּ בְּכָךְ וְהוּא דֶּרֶךְ בְּזִיוֹן. הַמְגַפֵּף וְהַמְנַשֵּׁק לַעֲבוֹדָה זָרָה אוֹ מְכַבֵּד וּמְרַבֵּץ לַפְּנִיָּה אוֹ שְׂאֵר דְּבָרִים שֶׁל כְּבוֹד אִם עָשָׂאם לְאַחַר מְכַל מִינֵי עֲבוֹדָה זָרָה, עוֹבֵר בְּלֹא וְאִין לּוֹקִין עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי שֶׁהוּא לֹא שֶׁבְכָלְלוֹת. צוּרוֹת הַמְקַלְחוֹת מִים בְּפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה, לֹא יֵשִׁים פִּיּוֹ עֲלֵיהֶן לְשִׁתּוֹת שֶׁנֶּרְאָה כְּמִנְשֵׁק לַעֲבוֹדָה זָרָה. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

יג) מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לִישְׁבַע בְּשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁנֶּאֱמַר:

(שְׁמוֹת כג) "וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ", וְלֹא יִנְדֹּר בְּשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה וּבְכָלֵל לֹא זֶה שֶׁלֹּא לְהִשְׁבִּיעַ גּוֹי בִּירְאָתוֹ וְאִפְלוּ לְהִזְכִּיר שֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ שְׁבוּעָה אֲסוּר דִּהְיִנוּ לֹא יֹאמֵר אָדָם לְחִבְרוֹ שְׂמֵר לִי בְּצַד עֲבוֹדָה זָרָה פְּלוֹנִית וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, וְעֲבוֹדָה זָרָה הַכְּתוּבָה בְּכַתְּבֵי קֹדֶשׁ מֵתָר לְהִזְכִּיר שְׂמָה כְּגוֹן פְּעוֹר בַּל וְנָבוּ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, וְאֲסוּר לְגַרְם לְאַחֵרִים שֶׁיִּנְדְּרוּ וְיִשְׁבְּעוּ בְּשְׂמָהּ. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם בְּכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

יד) מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לְהַדִּיחַ עֵיר מִיִּשְׂרָאֵל לַעֲבֹד עֲבוֹדָה

זָרָה שֶׁנֶּאֱמַר: (שְׁמוֹת כג) "לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ". מִסִּית לִיחִיד לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה נִקְרָא מִסִּית, וּמִסִּית לְרַבִּים נִקְרָא מְדִיחַ. וּמִיתָתוֹ בְּסִקְלָהּ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא לֹא עֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֲלֵא שֶׁהִדִּיחַ אוֹתָם עַד שֶׁעֲבָדוּ הֵם. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

טו) מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לֵאכֹל וּלְשִׁתּוֹת מִתְּקַרְבַּת עֲבוֹדָה

זֶרֶה שְׁנֵאמַר: (שמות לד) "הַשְּׂמֵר לָךְ פֶּן תִּכְרַת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְגו' וְקָרָא לָךְ וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחֹו", וּבְכֻלָּל זֶה יֵינן שְׁנֵת־נֶסֶךְ לְעִבּוּדָה זֶרָה, וְתִקְרַבְתָּ עִבּוּדָה זֶרָה. וַיֵּינן נֶסֶךְ כָּל שֶׁהוּא לֹקָה. סֵתָם יֵינָם אֲסוּר בַּהֲנָאָה מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. וְהַשּׁוֹתֵה רִבְעִית מְכִינן אוֹתוֹ מִכּוֹת מִרְדּוֹת. וַיֵּינן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּגְע בּוֹ עֲכוּ"ם בְּכֻנְהָ אֲסוּר בַּהֲנָאָה, וְאֲסוּר לְאָכַל בְּסַעֲוֹדַת עֲכוּ"ם שֶׁעָשָׂה לְמִשְׁתַּה חֶפֶת בְּנוֹ אוֹ בְּתוֹ בְּמִסְבָּתָם אִפְלוֹ אוֹכֵל מִשְׁלוֹ וְשִׁמְשׁוֹ שְׁלוֹ עוֹמֵד וּמִשְׁמֵשׁ אֲסוּר. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

(טז) מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לִפְנֵי אַחַר עִבּוּדָה זֶרָה שְׁנֵאמַר: (ויקרא יט) "אֵל תִּפְנּוּ אֶל הָאֱלִילִים", וְאֲסוּר לִפְנֵי אַחֲרֵיהֶם בְּדַבּוּר וּבִמְחֻשְׁבָּה אִפְלוֹ בְּרֵאִיָּה, וְאֲסוּר לְקִדּוֹת בְּסַפְרֵיהֶם אוֹ לְשֹׂאֵל אוֹתָם אֵיךְ עוֹבְדִים, שֶׁמִּתּוֹךְ כֵּךְ הוּא מְפַנֵּה וּמַהֲרֵה בָּהּ. וְכָל הַנִּפְנֵה אַחֲרֵיהָ בְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה לֹקָה. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

(יז) מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לְהַנּוֹת מִצְפּוֹי עִבּוּדָה זֶרָה וּמִתְכַשִּׁיטָיָה שְׁנֵאמַר: (דברים ז) "לֹא תַחֲמַד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וּלְקַחְתָּ לָךְ". וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

(יח) מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לְהַנּוֹת מִעִבּוּדָה זֶרָה וּמִתְקַרְבָּתָהּ וּמִן מִשְׁמִשְׁיָהּ וְכָל הַנַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְלָה שְׁנֵאמַר: (דברים ז) "וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ" וְנֵאמַר: (שם יג) "וְלֹא יִדְבַק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֲרָם", וְהַנְּהַנָּה בְּאֶחָד מִכָּל אֵלוֹ עוֹבֵר בְּשֵׁנֵי לְאוּיִן אֵלוֹ, וְכָל עִבּוּדָה זֶרָה שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה בְיַדֵּי אָדָם כְּגוֹן הַר אוֹ אֵילָן הַנְּטוּעַ מִתְחַלָּה לְפָרוֹת וְלֹא לְעִבּוּדָה זֶרָה, אוֹ בַּהֲמָה שֶׁלֹּא עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה לְשֵׁם עִבּוּדָה זֶרָה הֵם מִתְרִים בַּהֲנָאָה, אֲבָל מֵה

שְׁעֲלִיֶּהֶן אָסוּר בְּהִנָּאָה. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרֵי
וּבִנְקֻבוֹת.

יט) מצות לא תעשה שלא להתחתן עם עכו"ם שנאמר: (דברים
ז) "ולא תחתן בם". ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים
ובנקבות.

כ) מצות לא תעשה שלא לחמל על עובדי עבודה זרה
שנאמר: (דברים ז) "ולא תחנם", ראה עכו"ם טובע בנהר לא
יצילנו, ובחליו לא ירפאהו ואם ירא מהם או משום איבה
ירפאהו בשכר אבל לא בחנם, ואסור לאבדו בירים או לדחפו
לבור וכיוצא בזה אם אינו עושה עמנו מלחמה. ולא יתן להם
מתנת חנם, ולא יספר בשבחו ומכל שכן בשבח מעשיו. ונוהג
בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

כא) מצות לא תעשה שלא ללכת בחקות הגוים שנאמר:
(ויקרא יח) "ובחקותיהם לא תלכו", שלא לרמות להם במלבוש
המיחד להם ולא יגדל ציצית ראשו, ולא יגלח מהצדדים
ויניח שער באמצע הראש וזה נקרא בלורית, ולא יגלח השער
מכנגד פניו מאזן לאזן ויניח הפרע מלאחריו, וכל העושה אחת
מהן וכיוצא בזה לוקה, ומי שהוא קרוב למלכות וצריך ללבוש
במלבושיהם ולדמות להם מתר. ונוהג בכל מקום ובכל זמן
בזכרים ובנקבות.

כב) מצות לא תעשה שלא לשמע למתנבא בשם עבודה זרה
שנאמר: (דברים יג) "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא", לא
יארץ עמו דברים או לשאל אות או מופת, ואם עשה אות או

מופת אין להשגיח עליו, וכל המחשב באות שלו שמא אמת הוא עובר בלאו זה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

כג) מצות לא תעשה שלא להסית שום אדם מישראל לעבד עבודה זרה שנאמר: (דברים יג) "כי יסיתך וגו' לאמר גלכה ונעבדה וגו', וכל ישראל ישמעו וייראו ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה". והמסית לאחד מישראל לעבד עבודה זרה בין שהסית בלשון רבים בין בלשון יחיד הרי זה נסקל אף על פי שלא עבד לא המסית ולא הנסת עבודה זרה, אלא מפני שהורהו לעבד. ואין המסית צריך התראה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

כד) מצות לא תעשה על המסת שלא לאהב את המסית שנאמר: "לא תאבה לו".

כה) מצות לא תעשה שלא לעזב שנאה מהמסית שנאמר: (דברים יג) "ולא תשמע אליו".

כו) מצות לא תעשה שלא להציל את המסית כשרואהו בסכנת מות שנאמר: (דברים ו) "לא תחס עינך עליו".

כז) מצות לא תעשה שלא להתנבאות בשם עבודה זרה שנאמר: (שמות כג) "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", ומיתתו בחנק, אפלו אם אמר בשם עבודה זרה וכונן להלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים

ובנקבות.

כח) מצות לא תעשה שלא לגדד ולשרט בבשרו לעבודה זרה ועל מתו שנאמר: (דברים יד) "לא תתגודדו". המשרט בשרו על מתו עובר על לאו זה בין שרט ביד או בכלי, ולעבודה זרה בכלי חייב מלקות וביד פטור. ובכלל לא תתגודדו שלא לעשות אגדות, אגדות, רוצה לומר שלא יהיו שני בתי דינין בעיר אחת זה נוהג במנהג זה וזה נוהג במנהג אחר. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

כט) מצות לא תעשה שלא לישבע לשוא שנאמר: (שמות כ) "לא תשא את שם ד' אלהיך לשוא", ושבועת שוא נחלקת לארבעה חלקים. א) נשבע לשנות את הידוע כגון נשבע על איש שהוא אשה ועל אבן שהוא זהב. ב) נשבע בחנם, כגון נשבע על אבן שהוא אבן. ג) נשבע לבטל מצוה. ד) נשבע לעשות דבר שאי אפשר לקיים כגון שלא יישן שלשה ימים רצופים או שלא יטעם כלום שבועה ימים רצופים, על כל אחד משבועות אלו, אם נשבע במזיד לוקה ובשוגג פטור. המברך ברכה לבטלה או המוציא שם שמים לבטלה עובר על לא תשא, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

ל) מצות לא תעשה שלא לישבע בשקר על כפירת ממון שנאמר: (ויקרא יט) "ולא תשקרו איש בעמיתו", התובע לחברו ממון (לאפוקי קרקע ושטרות) משהו פרוטה ולמעלה, שאם הודה היה חייב לשלם, (לאפוקי קנס) וכפר ונשבע, או שהשיעו התובע וכפר הרי הנתבע חייב, אף על פי שלא ענה אמן וזהו שבועת הפקדון וחייב לשלם קרן וחמש, והעובר על

לאו זה עובר גם כן על ולא תשבעו בשמי לשקר שהוא שבועת בטוי (לקמן לא תעשה ל"א) ואם כפר לחברו על תביעת קרקעות ושטרות ונשבע על שקר אף שהוא פטור משבועת הפקדון אבל חייב הוא משום שבועת בטוי שהרי נשבע על שקר. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

לא) מצות לא תעשה שלא ליִשבע שבועת בטוי לשקר
שנאמר: (ויקרא יט) "ולא תשבעו בשמי לשקר", ונקרא שבועת בטוי, וחייב על זה בנשבע על דברים שאפשר לעשותן, בין להבא בין לשעבר, כגון שאכלתי או שזרקתי אבן לים, או שדבר פלוני עם פלוני, או שלא אכלתי, או שלא זרקתי אבן לים, או שלא דבר פלוני עם פלוני, ולהבא כגון שאכל, או שלא אכל, או שאזרק צרור או אבן לים או שלא אזרק. ואם נשבע על אחת מהנ"ל עבר על לאו זה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

לב) מצות לא תעשה שלא להרג נפש שנאמר: (שמות כ) "לא תרצח", וההורג נפש במזיד מיתתו בסיף, ואם לא הרגו בידו רק סבב הריגתו אינו במיתת בית דין אלא חייב מיתה בידי שמים, המאבד נפש אחת מישראל כאלו מאבד עולם מלא. המעמץ עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

לג) מצות לא תעשה שלא לגנב נפש מישראל שנאמר: (שמות כ) "לא תגנב", ולמדו חז"ל (סנהדרין פו) שזה אזהרה לגונב נפש מישראל וכן המוכרו עובר בלא תעשה שזה בכלל "לא ימכרו ממכרת עבד", ואין הגנב חייב מיתה עד שיגנב את ישראל

וּיְכַנִּיסֵנוּ לְרִשּׁוֹתָיו וַיִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וַיִּמְכְּרֵנוּ לְאַחֲרֵימ. וְאִם מְכָרוּ
 לְאֲבִיו אוֹ לְאֲחִיו שֶׁל הַגֵּנוּב פְּטוּר. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן
 בְּזָכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

לד) מצות לא תעשה שלא לגנב שום חפץ או ממון שנאמר:

(ויקרא יט) "לא תגנבו", הלאו הוא מִשׁוֹה פְּרוּטָה וּלְמַעֲלָה, אֶחָד
 הַגֵּנוּב מִמּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אוֹ שֶׁל קֵטָן אוֹ שֶׁל עֶכוּ"ם, וְחַיֵּב
 לְשֵׁלֶם. וְאִסוּר לַגֵּנֵב כֹּל שֶׁהוּא דִּבֶּר תּוֹרָה כְּמוֹ כָּל חֲצֵי שְׁעוֹר.
 וְאִסוּר לַגֵּנֵב דֶּרֶךְ שְׁחֹק אוֹ עַל מַנְתְּ לְהַחְזִיר אוֹ עַל מַנְתְּ לְשֵׁלֶם.
 וְאִסוּר לְקַנּוֹת דְּבַר שְׁחֻזְקָתוֹ שֶׁהוּא גֵּנוּב. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל
 זְמַן בְּזָכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

לה) מצות לא תעשה שלא לגזל מחברו בחזקה שנאמר:

(ויקרא יט) "ולא תגזל". אסור הלאו הוא מִשׁוֹה פְּרוּטָה וּלְמַעֲלָה
 וְאִפְלוּ פְּחוֹת מִזֶּה אִסוּר כְּמוֹ כָּל חֲצֵי שְׁעוֹר. וְהַגְּזוּל מִחֲבֵרוֹ שׁוֹה
 פְּרוּטָה כְּאִלוֹ נוֹטֵל נַפְשׁוֹ. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזָכְרִים
 וּבִנְקֻבוֹת.

לו) מצות לא תעשה שלא לכחש ממון שנאמר: (ויקרא יט) "ולא

תִּכְחָשׁוּ", וְזוֹהִי אֲזַהְרָה לְכַפִּירַת מִמּוֹן מִשׁוֹה פְּרוּטָה וּלְמַעֲלָה וְזֶה
 כּוֹלֵל כָּל מִינֵי כַפִּירַת מִמּוֹן בֵּין פְּקוּדוֹן אוֹ מַלְוָה אוֹ שְׁגִזּוֹל אוֹ
 עֲשָׂקוֹ אוֹ מִצָּא אֲבָדָה וְלֹא הַחֲזִירָה וְתַבְעוֹ וְכַפֵּר, הֲרִי זֶה עוֹבֵר
 בְּלֹא זֶה וּפְסוּל לְעֵדוּת. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזָכְרִים
 וּבִנְקֻבוֹת.

לז) מצות לא תעשה שלא לעשק את חברו שנאמר: (ויקרא יט)

"לא תעשק את רעה", רוצה לומר שלא יעכב ממון חברו שבא

לִידוֹ מִרְצוֹן חֵבְרוֹ וְכוּבָשׁוּ וְאִינוּ מִחֲזִיר לֹא כְגוֹן שֶׁהָיָה בִידוֹ
הַלְוָאָה אוֹ שְׂכִירוֹת וְאִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֶלֶם,
הֲרִי זֶה עוֹבֵר עַל לֹא זֶה. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרֵים
וּבִנְקֻבוֹת.

(לח) מצות לא תעשה שלא לאחר שכר שכיר שנאמר: (ויקרא

יט) "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר". ונאמר: "לא תבא
עליו השמש", שאם היה שכיר יום גובה כל הלילה, ועל זה
נאמר: (ויקרא יט) "עד בקר". ואם היה שכיר לילה גובה כל
היום וזהו "לא תבא עליו השמש". שכיר שעות של יום גובה
כל היום. שכיר שעות של לילה גובה כל הלילה. וכל זמן
שהכלי ביד האמן אפלו הודיע האמן לבעל הבית שגמרה אינו
עובר, ואם אינו תובעו אינו עובר, ואפלו תבעו ולא היה לו
מה ליתן לו או שהמחהו אצל אחר וקבל עליו פטור. אם אחר
שכר שכיר מזמן המגבל, בטל מצות עשה של ביומו תתן
שכרו ועבר על לאו זה. ואחר הזמן אם השהה עוד, עובר על
לאו מדברי קבלה "אל תאמר לרעה לך ושוב וכו'", אחד שכר
אדם ואחד שכר בהמה ושכר כלים יש בו משום "ביומו תתן
שכרו" ומשום לא תבא עליו השמש ומשום לא תלין. והעושה
שכר שכיר כאלו נוטל נפשו ועובר על כל הלאוין הנ"ל ועל
העשה, ועובר נמי על "לא תעשק ולא תגזל". ונוהג בכל
מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(לט) מצות לא תעשה שלא להעיד עדות שקר שנאמר (שמות

כ) "לא תענה ברעך עד שקר", והמעיד מפי אחרים אפלו
נאמנים בודאי, גם כן עובר בלאו זה. השוכר עדי שקר והכובש
עדותו פטור מדיני אדם וחיב בדיני שמים. ונוהג בכל מקום

ובכל זמן בכל מי שראוי להעיר.

(מ) מצות לא תעשה שלא לחמד דבר של חברו שנאמר (שמות כ) **"לא תחמד" וגו', וחמרה הוא שמשתרל להוציא מחשבתו לפעל ומרבה רעים על חברו ומפציר בו עד שלקחו ממנו אף על פי שנתן לו ממון הרבה הרי זה עובר עליו. ומצוי זה בחתן שמכביד על חותנו קדם החתנה שיתן לו דבר פלוני ופלוני מה שלא התנו על זה בשעת כתיבת התנאים, ואף על פי שחותנו ממלא מבקשו אף על פי כן עובר החתן על לאו זה ד"לא תחמד" (ועין בראב"ד פ"א מהלכות גזלה). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.**

(מא) מצות לא תעשה שלא למנע להתאוות בלב דבר של חברו שנאמר (דברים ה, יח): **"ולא תתאוה".** זה הלאו הוא חוץ מ"לא תחמד" (שמות כ, יד), כי "לא תתאוה" עובר כיון שחשב בלבו האיך יקנה דבר זה, ונפתה בלבו בדבר עבר ב"לא תתאוה", שאין תאוה אלא בלב בלבד. ואם יקנה הדבר ההוא, שהפציר בבעליו והרבה עליו רעים עד שקנהו עובר גם על "לא תחמד". ונוהג בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות.

(מב) מצות לא תעשה שלא למנע שאר כסות ועונה מאשתו שנאמר: (שמות כא) **"שארה כסותה ועונתה לא יגרע", "שארה" אלו מזונות, "כסותה" כמשמעו, "עונתה", תשמיש המטה. והמונע אחת משלש אלה מרצונו כדי לצערה ולענותה עובר בלאו זה. ומדברי סופרים חייב לה עוד זו דברים ואלו הן: עקר כתבתה, לרפאותה, לפדותה, ולקברה, ויושבת בביתו כל זמן אלמנותה ונזונת מנכסיו ובנותיה נזונות מנכסיו אחר מותו**

עד שיתאָרסו, וכתבת בניית דכרין. והוא זוכה מדברי סופרים במעשה ידיה תחת מזונותיה ופרות נכסיה בחייה כנגד פדיתה, וזוכה במציאתה משום איבה, ויורשה כנגד קבורתה. וחיב אדם במזונות בניו ובנותיו הקטנים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(מג) מצות לא תעשה שלא להכות שום אדם מישראל ואזהרתו מפסוק (דברים כה) "לא יוסיף", שזה אזהרה שלא להכות שום אדם מישראל וקל וחמר הוא ומה מי שמחיב מלקות שנתנה תורה רשות להכותו צוה הכתוב שלא להוסיף בהפאתו קל וחמר לשאר כל אדם. המכה את חברו הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה אבל אם יש בה שוה פרוטה (פרוש הכהו הכאה גדולה שיתחילו לו עליה תשלומין של פרוטה או יותר) הואיל והוא חיב לשלם ממון אינו לוקה (אבל בלאו עובר). ואפלו המגביה ידו על חברו נקרא רשע. והמכה דרך מוסר ולמוד אינו עובר.

(מד) מצות לא תעשה שלא להכות אב ואם שנאמר: (שמות כא) "מכה אביו ואמו מות יומת", ואזהרתו מפסוק "לא יוסיף" (דברים כה) (כמו שנתבאר לעיל באות מג), ואם עשה חבורה באביו או באמו והיו עדים והתראה מיתתו בחנק הכהו על אָזנו וחרשו חיב מיתה שאי אפשר שלא יצא טפת דם מבפנים, הכהו בלא חבורה חיב כמו על שאר אדם מישראל. הכה לאביו ולאמו לאחר מיתה פטור. אסור להקיז דם לאביו או לאמו ואם אין שם רופא אחר יעשה כמו שצוהו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

מזח) מצות לא תעשה שלא לקלל אדם כשר מישראל

שנאמר: (ויקרא יט) "לא תקלל חרש", וזה שנאמר "חרש הוא" לרבנותא שאפלו זה שאינו שומע ואינו מצטער מקללה זו אפלו הכי עובר על קללתו. והמקלל את עצמו גם כן עובר על זה. ואין המקלל עובר אלא אם כן קלל בשם או בכנוי, ואפלו בכל לשון שקורין בו העכו"ם להקדוש ברוך הוא הרי הוא ככל הכנויים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

מזו) מצות לא תעשה שלא לקלל אב ואם שנאמר: (שמות כא)

"ומקלל אביו ואמו מות יומת", ואם קללו בשם חייב סקילה ואפלו אם קללם לאחר מיתתם בשם. קללם בכנוי לוקה. לא ישיע את אביו שבועה שיש בה אלה, ולא יהיה שליח בית דין לנדותו, ואסור לבזותם שכל המבזה אביו או אמו אפלו ברמיזה ארוד מפי הגבורה שנאמר: "ארוד מקלה אביו ואמו". ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

מזז) מצות לא תעשה שלא להונות זה את זה במקח וממכר

שנאמר: (ויקרא כה) "וכי תמכרו וגו' או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו", ובין שהונה במזיד, בין שלא ידע שיש במכר זה אונאה חייב לשלם. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

מח) מצות לא תעשה שלא להונות חברו בדברים שנאמר:

(ויקרא יז) "לא תונו איש את עמיתו", שלא יאמד לבעל תשובה זכר מעשיה הראשונים או לבן גרים זכר מעשה אבותיה, או לשאל דבר חכמה ממי שאינו יודע חכמה כדי לצערו וכיוצא בו באונאת דברים.

מט"ג) מצות לא תעשה שלא להונות גר צדק בדברים שנאמר: (שמות כב) "וגר לא תונה", ומצות לא תעשה שלא להונות גר צדק בממון שנאמר: (שם) "ולא תלחצנו", ולאויין אלו נוספין על הלאוין שאנו מזהרים בזה על שאר ישראל. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

נא) מצות לא תעשה שלא לענות אלמנה ויתום שנאמר: (שמות כב) "כל אלמנה ויתום לא תענו", אפלו הן בעלי ממון, אפלו אלמנות של מלך ויתומיו צריך לנהג בהם כבוד, ולא יצעדם ולא יכאיב לבם בדברים קשים, ויחוס על ממונם יותר מעל ממונו ומי שמכעיסן או מכאיב לבם וכל שכן המכה אותן ומקללן עובר בלאו זה וענשו מפרש בתורה: (שם) "וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים". בין יתום מאב או מן האם נקרא יתום עד שיגדל ויעשה כל צרכו בעצמו כשאר הגדולים, ומתד לענותן לתלמוד תורה ולאמנות להדריך בדרך ישרה. ומכל מקום יחוס עליהן לגדלן לאט בחסד וברחמים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

נב) מצות לא תעשה שלא לתבע ללוה חובו כשיודע שאין לו לשלם שנאמר: (שמות כב) "לא תהיה לו כנושה". ואסור להמלוה לעבר לפני הלווה כשיודע שאין לו לשלם שלא יכלימו וכשם שהמלוה אסור לתבע כך הלוה אסור לכבש ממון חברו ולומר לך ושוב כשיש לו, והוא לאו מדברי קבלה שנאמר: (משלי ג) "אל תאמר לרעך לך ושוב מחר אתן ויש אתך", וכן אסור ללוה להוציא ההלוואה שלא לצורך עד שאין לו לשלם ונקרא רשע, שנאמר: (משלי לז) לזה רשע ולא

ישלם. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

נג) מצות לא תעשה שלא להתעסק בין מלוה ללוה ברבית שנאמר: (שמות כג) **"לא תשימון עליו נשך"**, והינו שלא להיות ערב ועד ביניהם, והמלוה נכלל גם כן בלאו זה, חוץ מן הלאו שלא להלוות ברבית לישראל, והסרסור ביניהם עובר משום **"לפני עור לא תתן מכשול"** (לקמן מצות לא תעשה ע"ו). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

נד) מצות לא תעשה שלא להלוות לישראל ברבית בין כסף בין דבר מאכל או שאר דברים שנאמר: (ויקרא כה) **"את כספך לא תתן בנשך ובמרבית לא תתן אכלך"**. נשך ותרבית אחר הוא וחלקם הכתוב לעבר בשני לאוין. והמלוה עובר גם על לאו ד**"לא תשימון עליו נשך"** ומשום **"אל תקח מאתו נשך ותרבית"**. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

נה) מצות לא תעשה שלא ללות מישראל שנאמר: (דברים כג) **"לא תשיך לאחיק"**, זו אזהרה ללוה, ועובר גם על לאו ד**לפני עור לא תתן מכשול**. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

נו) מצות לא תעשה שלא למנע מהלוות לישראל מפתח השמטה שלא תשמט שנאמר: (דברים טו) **"השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך וגו'".** וחטא גדול הוא שהתורה הקפידה וקראו בליעל. ונוהג בזכרים ובנקבות מדאורייתא בזמן שיובל נוהג ובזמן הזה דרבנן. וכתב רבנו יונה, קל וחמר בזמן שלא יפסיד

חובו כי יגדל חטאו המקשה לבו שלא להלוות.

נז) מצות לא תעשה שלא לתבע חוב שעברה עליו שביעית שנאמר: (דברים טו) **"לא יגש את רעהו כי קרא שמטה לד"**, וכל זה בזמן שיובל נוהג אבל בזמן הזה ששמתת כספים אינו אלא מדרבנן, אינו עובר בלאו אלא אסור דרבנן קא עביר.

נח) מצות לא תעשה שלא למשכן כלים שעושים בהם אכל נפש שנאמר: (דברים כד) **"לא יחבל ריחים ורכב כי נפש הוא חובל"**. בין שהלוה על המשכון בין שמשכנו אחר ההלוואה בידו או על פי בית דין עובר בלאו זה. ואם אבד המשכון או נשרף הרי זה עובר על לאו זה. וחייב על ריחים בפני עצמו ועל רכב בפני עצמו. וכשם שריחים ורכב מיחרין שהן ב' כלים ומשמשין מלאכה אחת וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו כך כל שני כלים שמשמשים מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

נט) מצות לא תעשה שלא למשכן בעל חוב בזרוע שנאמר: (דברים כד) **"לא תבוא אל ביתו לעבט עבוטו"**, ולא ימשכנו אלא בבית דין, ואפלו שליח בית דין שבא למשכן לא יכנס לביתו למשכנו אלא עומד בחוץ שנאמר: (שם) בחוץ תעמד. והלוה נכנס לביתו ומוציא לו המשכן שנאמר: (שם) והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החצה. וערב מתר למשכנו בזרוע וליכנס לביתו וליטל המשכן שנאמר: (משלי כו) **"לקח בגדו כי ערב זר"**. וכן מי שיש לו שכר אצל חברו. בין שכר מלאכתו או שכר בהמתו וכליו או ביתו הרי זה מתר

למשכנו שלא על פי בית דין ונכנס לביתו ונוטל המשכון ואם זקף עליו השכר במלוה אסור. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

ס) מצות לא תעשה שלא למשכן בגד אלמנה שנאמר: (דברים כד) "ולא תחבל בגד אלמנה", בין שהיא עניה בין עשירה לא בשעת הלואה ולא שלא בשעת ההלואה, ולא על פי בית דין. ואם משכן אותה מחזירין ממנו בעל כרחו. ואם נאבד המשכון קדם שהחזיר הרי זה עובר על לאו זה, שאינו יכול שוב לקיים להחזיר המשכון. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

סא) מצות לא תעשה שלא למנע משכון מבעליו בעת צרכו שנאמר: (דברים יב) "לא תשכב בעבוטו", רוצה לומר לא תשכב ועבוטו עמך (ועין בחלק המצות עשה מצוה ס"ג). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

סב) מצות לא תעשה שלא לאמץ לב ולא לקפץ יד מעני ישראל שנאמר: (דברים טו) "לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחיק האביון" (ועין בחלק המצות עשה מצוה ל"ח). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

סג) מצות לא תעשה שלא לקלל לדין שנאמר: (שמות כב)

"אלהים לא תקלל", והמקלל את הדין בשם או בכנוי לוקה שתיים משום לאו זה ומשום לא לקלל לישראל חברו) גם פסוק זה אזהרה שלא לברך את השם, והמברך את השם בכנוי הוא בלאו, והמברך השם בשם, ענשו מפרש (ויקרא כד) "ונוקב שם ד' מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה", וזהו מגדף, ואפלו חזר בו תוך כדי דבור. ובזמן הזה שאין דנין דיני נפשות מחרימין אותו ומרחיקין ממנו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

סד) מצות לא תעשה שלא למנות דין שאינו הגון שנאמר:

(דברים א) "לא תכירו במשפט", ופרש בספרי דזה קאי על הממנה להושיב דינים שלא יכיר פנים, ולא יאמר איש פלוני גבור או נאה או חכם בשאר חכמות או בשאר מעלות שאינם מעניני תורה ויראת שמים. כי הדין צריך להיות חכם בתורה וירא שמים ושונא בצע וכובש יצרו ויהיה לו לב אמיץ להציל עשוק מיד עשוקו. באלו המעלות צריך להיות הדין. אבל מי שמושיב דין מפני שאר מעלות עובר על לאו זה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

סה) מצות לא תעשה על הדין שלא לשמע טענת בעל דין

שלא בפני בעל דין חברו שנאמר: (שמות כג) "לא תשא שמע שוא", וכל בעל דין מזהר שלא ישמיע רבדיו לדין קדם שיבא בעל דין חברו וקרי ביה "לא תשיא", ובכלל לאו זה. שלא

לקבל ושלא לספר לשון הרע ושלא להעיד עדות שקר. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בדיינים ובבעלי דינין זכרים ובנקבות.

(סו) מצות לא תעשה שלא לרחם על עני בדין שנאמר: (שמות

כג) "ודל לא תהדר בריבו" ונאמר: (ויקרא יט) "לא תשא פני דל", שלא יאמר הדין עני הוא ואנו מחיבין לפרנסו אזכנו בדין כדי שיתפרנס בנקיות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(סז) מצות לא תעשה על הדין שלא להטות משפט חוטא

מפני רשעו שנאמר: (שמות כג) "לא תטה משפט אביונה בריבו", ופרוש אביונה מי שהוא אביון במצות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(סח) מצות לא תעשה על הדין שלא להטות משפט גר ויתום

שנאמר: "לא תטה משפט גר ויתום", ואם עבר והטה משפט גר או משפט יתום עובר בשני לאוין (אחד משום "לא תעשו עול במשפט" ואחד משום לאו זה). ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(סט) מצות לא תעשה שלא לעשות עול במשפט שנאמר:

(דברים יט) "לא תעשו עול במשפט", פרוש שלא לזכות את החיב ולא לחיב את הזכאי, ובכלל זה שלא לענות את הדין אחר שנתברר לדין איך הדין והוא מאריך בדברים ברורים כדי לצער אחד מבעלי הדין הרי זה בכלל עול.

(ע) מצות לא תעשה שלא להדר פני גדול בדין שנאמר: (דברים

(יט) "ולא תהדר פני גדול", פרוש אם באו לפניו לדין אחד גדול ואחד קטן לא יכבד לגדול ולא יסביר לו פנים ולא ישאל בשלומו יותר מחברו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(עא) מצות לא תעשה על הדין שלא ליקח שחד שנאמר:

(שמות כג) "ושחד לא תקח", ואפלו לדון אמת, וחיב להחזיר ואפלו שחד דברים אסור, והנותן עובר על לאו ד"לפני עור לא תתן מכשול", ושכר בטלה שנכר שהוא בטל ממלאכתו בעוד שהוא עסוק בדין מתר ליקח משני הפעלי דין בשוה.

(עב) מצות לא תעשה שלא יירא הדין מהבעל דין שנאמר:

(דברים א) "לא תגורו מפני איש", ואף על פי שהבעל דין הוא בעל זרוע לא יירא ממנו שלא יזיקנו. וכל זמן שאין הדין יודע להיכן הדין נוטה יכול לסלק את עצמו מן הדין ולומר: אין אני מודקק לכם אבל משישמע דבריהם ויודע להיכן הדין נוטה אינו רשאי לסלק עצמו מפני שהוא ירא מאחד מהם שלא יזיקנו. ונכלל בזה תלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחובה לעשיר ושותק הרי זה עובר על לאו זה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(עג) מצות לא תעשה שלא להקים דבר על פי עד אחד

שנאמר (דברים יט) "לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת", הינו לחיב על פי עד אחד. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

(עד) מצות לא תעשה על הבית דין שלא לקבל עדות קרוב

שנאמר (דברים כד) "לא יומתו אבות על בנים", רוצה לומר

בעדות בנים והוא הדין שאר קרובים.

עה) מצות לא תעשה על הבית דין שלא לקבל עדות בעל

עברה שנאמר: (שמות כג) "אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס", ועד כשר היודע בחברו שהוא רשע ואין הדינים מכירים רשעו, אסור לו להעיד עמו אפלו העדות אמת משום "אל תשת ידך עם רשע", ואין צריך לומר אם יודע שהעד השני יעיד שקר שאסור לו להעיד עמו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

עו) מצות לא תעשה שלא להכשיל לחברו בשום דבר

שנאמר: (ויקרא יט) "ולפני עור לא תתן מכשול", רצה לומר אם הוא עור בדבר ובא לשאל עצה לא יתן לו עצה שאינה הוגנת, וזה כולל כל דבר בין מעניני העולם בין בעניני התורה ואסור להביא או לעזר ולסבב חברו לידי עברה ואפלו לעכו"ם אסור להביאו לעבר על דיני התורה מה שהוא מזהר עליו (מז' מצות בני נח). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

עז) מצות לא תעשה שלא להגיד לחברו דברים שכנגדו דבר

עליו שנאמר: (ויקרא יט) "לא תלך רכיל בעמך", ואף על פי שהוא אומר אמת הרי זה מחריב העולם ועון גדול הוא וגורם להרג נפשות מישראל כדמצינו בדואג האדומי. ויש עון גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה הוא לשון הרע. וזהו המדבר בגנות חברו אף על פי שאומר אמת, והאומר שקר נקרא מוציא שם רע, ולשון הרע הוא, האומר כף וכף עשה פלוני, כף וכף היו אבותיו, וכך שמעתי עליו, ואומר דברים של גנאי, על זה אמר הכתוב: (תהלים יב) "יכרת ד' כל שפתי חלקות לשון

מִדְּבַר־תְּהִלָּה. וְאָמְרוּ חֲזוֹ"ל: (ירושלמי פאה פ"א) "ג' עֲבוֹדוֹת נִפְרָעִין מִן הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, עֲבוֹדַת זָרָה, גְּלוּי עֲרִיּוֹת וּשְׂפִיכוֹת דָּמִים, וְלִשׁוֹן הָרַע כְּגוֹד כָּלָם". וְעוֹד אָמְרוּ חֲזוֹ"ל: ("לְקוּט תְּהִלָּים תִּרְנ"ו) "הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע כְּאִלוֹ כֶּפֶר בְּעֶקֶר", וְעוֹד אָמְרוּ: "לְשׁוֹן הָרַע הוֹרֵגֵת ג', הָאוֹמֵר וְהַמְּקַבֵּל וְהַנְּאֻמֵּר עָלָיו, וְהַמְּקַבֵּל יוֹתֵר מֵהָאוֹמֵר". וְיֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם אֵבֶק לְשׁוֹן הָרַע כְּגוֹן מִי יֹאמֵר לְפָלוֹנִי שִׁיְהִיָּה כְּמוֹ שֶׁהוּא עֵתָה, אוֹ שִׁיאֹמֵר שֶׁתִּקּוּ מִפָּלוֹנִי אֵינֶנִּי רוֹצֵה לְהוֹדִיעַ מָה אֵרַע בּוֹ. וְכֵן הַמְּסַפֵּר בְּטוֹבַת חֲבֵרוֹ בְּפָנָיו שׁוֹנֵא שֶׁזֶה גוֹרֵם שִׁיִּסְפְּרוּ בְּגִנּוֹתָיו, וְכֵן הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע דֶּרֶךְ שְׁחֹק, וְכֵן הַמְּסַפֵּר דֶּרֶךְ רְמָאוֹת כְּאִלוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁדָּבָר זֶה הוּא לְשׁוֹן הָרַע. אַחַד הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע בְּפָנָיו חֲבֵרוֹ אוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְהַמְּסַפֵּר דְּבָרִים שְׂגוֹרִמִּים אִם נִשְׁמְעוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ לְהִזִּיק חֲבֵרוֹ בְּגוֹפוֹ אוֹ בְּמִמוֹנוֹ וְאִפְלוּ לְהִצַּר לוֹ אוֹ לְהַפְחִידוֹ וְאֵין צְרִיךְ לוֹמֵר הַמְּלַשֵּׁין חֲבֵרוֹ לְפָנָיו הַשֵּׁר וְגוֹרֵם שְׁלוֹקַח מְמוֹנוֹ, דְּהוּי כְּאִלוֹ מְמִיתוֹ וְאִשְׁתּוֹ בְּנֵי הַתְּלוּיִין בּוֹ, שֶׁהוּא מוֹסֵר, וְגִיְהֵנִם כְּלָה וְהוּא אֵינוֹ כְּלָה. (וְעֵין בְּסֵפֶר חֲפֵץ חַיִּים וּשְׂמִירַת הַלְּשׁוֹן גְּדֵל הָעוֹן הַזֶּה שֶׁל לְשׁוֹן הָרַע וְעֵנְשׁוֹ). וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

עח) מצות לא תעשה שלא לשנא בלב אדם כשר מישראל
שנאמר: (ויקרא יט) "לא תשנא את אחיך בלבבך", וכשיחטא איש לאיש לא ישטמנו בלב וישתק אלא מצוה עליו להודיעו, ולומר לו למה עשית לי כך וכך וימחה השנאה מלבו אבל אם ראהו שעבר עברה והתרה בו ולא חזר, הרי זה מצוה לשנא אותו, (פיון שאינו נוהג כאחיק). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

עט) מצות לא תעשה שלא לביש את חברו שנאמר: (ויקרא

(י"ט) "ולא תשא עליו חטא", וכל שכן ברבים, ועון גדול הוא ואמרו חז"ל (בבא מציעא נ"ט) "המלבין את חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא" לפיכך יזהר שלא לביש קטן וגדול, ולא יקראו בשם שהוא בוש ממנו ודוקא בדבר שבין אדם לחברו אבל במלי רשמיא אם לא חזר בו כשהוכיחו בסתר מכלימין אותו ברבים ומפרסמין חטאו ברבים עד שיחזר למוטב, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(פ) מצות לא תעשה שלא לנקם מחברו שנאמר: (ויקרא יט) "לא

תקם" נקימה היא שהוא גומל למריע לו כמעשהו כגון שאמר לחברו השאילני קרדמך ולא השאיל לו, ולמחר צריך לחברו לשאל ממנו ואמר לו אין אני משאילך כדרך שלא השאילתני כשרציתי לשאל ממך הרי זה נקימה, שנוקם ממנו וגומל לו כמעשהו הרע. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(פא) מצות לא תעשה שלא לנטר שנאה בלב על חברו

שנאמר: (ויקרא יט) "ולא תטר" נטירה היא שנוטר השנאה בלבו כגון שיאמר לו הריני משאילך ואין אני משלם לך כפעלך שלא השאילתני. זוהי נטירה, שנוטר השנאה בלב אלא צריך להשאיל לו בלב שלם ולא יהא לו שום שנאה בלב אלא ימחה הדבר מלבו ולא יטרנו ולא יזכרנו כלל ושתי מדות הללו המה רעות למאד שכל דברי העולם הזה הבל והבאי ואינן כראי לנקם ולנטר עליהן ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(פב) מצות לא תעשה שלא למנע מלהציל חברו מספנה

שנאמר: (ויקרא יט) "לא תעמד על דם רעך", כגון ראה את

חברו טובע בנהר או בשאר סכנות חייב להצילו בכל מה דאפשר ובכלל זה להציל את חברו מהפסד ממון כגון שיורע שעכו"ם או אנס רוצים לבא על חברו ויש בידו לפיסן שחייב לפיסן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

פג) מצות לא תעשה שלא לעשות עול במדות ומשקלות

שנאמר: (ויקרא יט) "לא תעשו עול במשפט במדה ובמשקל ובמשורה", ודרשו חז"ל (תו"כ שם) "במשפט" זה משפט המדות. "במדה במשקל", שלא יחסר מן המדה או המשקל ממה שהסכימו עליו בני המדינה, וכן שלא להטעות חברו במדידת הקרקע. "ובמשורה" הקפידה תורה אפלו על מדה קטנה כמשורה שהוא אחד מל"ו בלוג. ומי שעבר על זה בטל מצות עשה (של מאזני צדק והין צדק יהיה לה) ועבר על לאו זה. ואפלו אם נתן לעכו"ם מדה או משקל חסר עובר על זה וחייב להחזיר. ואסור להטעות לעכו"ם בחשבון והרי הוא מכלל "כי תועבת ר' אלהיך כל עושה עול" (דברים כה), וחייבין בית דין להעמיד ממנים להחזיר על החניות להצדיק המאזנים והמשקלות והמדות ולפסק שעדים. ומי שמדותיו או משקליו או מאזניו אינם בצדק יש להם להוציאם מתוך ידו ולקנסו, ומי שמפקיע שעדים כופין אותו למכר בשער השוק. קשה ענשן של מדות יותר מענשן של עריות, והרי הוא ככופר ביציאת מצרים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

מצות לא תעשה שלא להשהות ברשותו מדה

או משקל חסר שנאמר (דברים כה, יגיד): "לא יהיה לה כביסה אבן וגו' איפה ואיפה". אף על פי שאינו שוקל בה ואיננו מורד בה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן, בזכרים

ובנקבות. **פיה**) מצות לא תעשה שלא להשיג גבול רעהו ודוקא בארץ ישראל שנאמר: (דברים יט) "לא תשיג גבול רעהו בנחלתך אשר תנחל", הינו ליקח מקרקע שלו ואם הכניס לתחום חברו אפלו מלא אצבע אפלו בחוץ לארץ אם בחזקה הרי זה גזלן ואם בסתר הרי זה גנב. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

פו) מצות לא תעשה שלא לאכל נבלה שנאמר: (דברים יד) "לא תאכלו כל נבלה", נבלה היא כל בהמה חיה ועוף שמתו מאליהן או שלא נשחטו כראוי, והאוכל כזית ממנו לוקה, האוכל כזית מבשר נפל בהמה טהורה עובר משום נבלה לכן אסור לאכל ולד מבהמה שנולדה עד תחלת ליל שמיני, שיצא מספק נפל, ואם נודע שכלו לו חדשיו מתר תכף כשנולד. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

פז) מצות לא תעשה שלא לאכל טרפה שנאמר: (שמות כב) "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו". טרפה האמורה בתורה הוא שטרפה אותה חית היער, וכן עוף שדרס אותו עוף הדורס, כגון נץ וכיוצא בו באפן שאין הבהמה או העוף יכולין לחיות מחמת אותה דריסה, אף על פי שקדם ושחטה שחיטה כשרה, הרי זה אסורה משום טרפה, וזוהי נקראת דרוסה. ויש עוד ז' מיני טרפות שהן הלכה למשה מסיני שהן אסורות, ואלו הן: נקובה, נטולה, נפולה, חסרה, קרועה, שבורה. וכל שנולד לבהמה או לעוף מכה שאינה יכולה לחיות י"ב חדש מחמת מכה זו, בין שבאה לה המכה על ידי חיה או על ידי אדם או בידי שמים או שנפלה מן הגג, הרי זו אסורה, וכן בשר מן החי נקרא גם כן טרפה ומי שאכל כזית ממנו לוקה מן התורה, אם

הוציא עֵבֶר אֶת יָדוֹ מֵרַחֵם הַבְּהֵמָה הִרִי אֶבֶר זֶה טְרֵפָה מִשּׁוּם
בָּשָׂר שִׁיָּצָא חוּץ לְמַחְצָתוֹ. וְנוֹהֵג בְּכֹל מְקוֹם וּבְכֹל זְמַן בְּזִכְרֵיהֶם
וּבִנְקֻבוֹת.

פח) מצות לא תעשה שלא לאכל חלב שנאמר: (ויקרא ו) "כֹּל
חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ". הָאוֹכֵל כֹּזֵית חֶלֶב מֵאַחַר
מִשְׁלֵשׁ בְּהֵמוֹת הָלָלוּ, בְּמִזִּיר חֵיב כָּרַת וּבִשְׂוֹגֵג חֲטָאת, חֶלֶב
הָאֵלִיָּה מִתֵּר שֶׁלֹּא נִקְרָא חֶלֶב אֲלֵא מֵה שִׁיף לְקֶרֶבֶן כְּמוֹ חֶלֶב
שֶׁעַל הַקֶּרֶב וְהַפְּלִיּוֹת וְכֶסְלִים. חוֹטִין שֶׁבְּחֶלֶב אֲסוּרִין. חֶלֶב חֵיָּה
מִתֵּר. וְנוֹהֵג בְּכֹל מְקוֹם וּבְכֹל זְמַן בְּזִכְרֵיהֶם וּבִנְקֻבוֹת.

פט) מצות לא תעשה שלא לאכל כל דם שנאמר: (ויקרא ד) וְכֹל
דָּם לֹא תֹאכְלוּ לְעוֹף וּלְבְּהֵמָה", וְחֵיָּה בְּכֹלל בְּהֵמָה, וְהָאוֹכֵל
כֹּזֵית דָּם בְּמִזִּיר חֵיב כָּרַת וּבִשְׂוֹגֵג חֲטָאת, דָּם אָדָם אֲסוּר מִדְּבָרֵי
סוּפְרִים, וְדוֹקָא אִם פָּרַשׁ מִן הָאָדָם. דָּם רִגִים וְחִגְבִּים טְהוּרִים
מִתֵּר. וְנוֹהֵג בְּכֹל מְקוֹם וּבְכֹל זְמַן בְּזִכְרֵיהֶם וּבִנְקֻבוֹת.

דח.

צ) מצות לא תעשה שלא לאכל אבר מן החי שנאמר: (דברים
יב) "לֹא תֹאכְל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר". מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁזֶה
אֲזַהְרָה שֶׁלֹּא לֵאכֹל אֶבֶר שֶׁנִּחְתַּךְ מִן הַחַי, וְהָאוֹכֵל כֹּזֵית מִן הַחַי
לוֹקָה, אִפְלוּ אָכַל אֶבֶר שָׁלֵם אִם יֵשׁ בוֹ כֹּזֵית לוֹקָה וְאִם אֵין בוֹ
כֹּזֵית פְּטוּר. וְאִם אָכַל אֶבֶר מִן הַחַי וּבָשָׂר מִן הַחַי עוֹבֵר בְּשָׁנֵי
לְאוּיִן (מִשּׁוּם לֹא תֹאכְל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר וְאֶחָד מִשּׁוּם וּבָשָׂר
בְּשָׂדֵה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ). וְנוֹהֵג בְּכֹל מְקוֹם וּבְכֹל זְמַן בְּזִכְרֵיהֶם
וּבִנְקֻבוֹת.

(צא) מצות לא תעשה שלא לבשל בֶּשֶׂר בַּחֵלֶב שְׁנֵאמַר: (שמות

כג) "לא תבשל גדי בחלב אמו", והמבשל בֶּשֶׂר בַּחֵלֶב כְּזוֹת מִשְׁתִּיחֵן לוקה אף על פי שלא אכל, ואסור בהנאה וטעון קבורה ואפורה אסור בהנאה. ודוקא בֶּשֶׂר בַּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֵלֶב בַּהֵמָה טְהוֹרָה אִפְלוּ נִבְלָה לוקין על בשולו, אבל בֶּשֶׂר בַּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֵלֶב טְמֵאָה או בֶּשֶׂר טְמֵאָה בַּחֵלֶב טְהוֹרָה או בֶּשֶׂר חֵיהּ וְעוֹף הַטְּהוֹרִין בַּחֵלֶב מִתֵּר בְּבִשּׁוּל וּבִהֲנָאָה אֲבָל לֹא בְּאֲכִילָהּ. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

(צב) מצות לא תעשה שלא לאכל בֶּשֶׂר שְׁנֵתִבְשַׁל בַּחֵלֶב

שְׁנֵאמַר: (שמות כג) "לא תבשל גדי בחלב אמו", ועל אכילת כְּזוֹת אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם לוקה, וְחַיֵּב אִפְלוּ לֹא נִהְנֶה בְּאֲכִילָתוֹ כְּגוֹן שֶׁהָיָה חֵם בִּיּוֹתֵר עַד שֶׁשָּׂרַף גְּרוֹנוֹ בְּאֲכִילָתוֹ או שְׁנָתַן בְּתוֹכוֹ דְּבַר מֵר בַּעֲנִין שֶׁלֹּא נִהְנֶה כָּלֵל בְּאֲכִילָתוֹ אִפְלוּ הֵכִי לוקה. בֶּשֶׂר בַּחֵלֶב כְּשֵׂאִינוּ דֶּרֶךְ בִּשּׁוּל אֲלֵא כְּבוֹשׁ או מְלוּחַ בִּיחַד אֲסוּר מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים בְּאֲכִילָהּ וּמִתֵּר בִּהֲנָאָה. בֶּשֶׂר חֵיהּ וְעוֹף שְׁנֵתִבְשַׁלוּ בֵּין בַּחֵלֶב בַּהֵמָה בֵּין בַּחֵלֶב חֵיהּ אֵין אֲסוּרִין בְּאֲכִילָהּ אֲלֵא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים. דְּגִים וְחִגְבִּים מִתֵּר לְבִשּׁוּל בַּחֵלֶב וּמִתֵּר לְאֲכֹלָן. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

(צג) מצות לא תעשה שלא לאכל בֶּשֶׂר בַּהֵמָה וְחֵיהּ הַטְּמֵאִים

שְׁנֵאמַר: (ויקרא יא) "את זה לא תאכלו" וגו'. וְכָל שֵׂאִינוּ מֵעֵלָה גְּרָה וְאֵינוּ מִפְּרִיס פְּרִסָּה הוּא טְמֵא, וְהָאוֹכֵל כְּזוֹת בֵּין מִבַּהֵמָה וּבֵין מִחֵיהּ הַטְּמֵאִים לוקה. וּבֶשֶׂר אֲדָם הוּא בְּאֲסוּר עֲשֵׂה שֵׂאִינוּ בְּכָלֵל זֹאת הַחֵיהּ. כָּל הַיּוֹצֵא מֵהַמִּינִים הָאֲסוּרִים כְּגוֹן חֵלֶב בַּהֵמָה וְחֵיהּ הַטְּמֵאִים, אֲסוּרִים בְּאֲכִילָהּ מִן הַתּוֹרָה. וְדָבַשׁ דְּבוּרִים וְצִרְעִין מִתֵּר מִפְּנֵי שֵׂאִינָן מִמִּצְוֹת זֶה מְגוּפָן, חֵלֶב אֲשֶׁה

מתר אבל אסור לגדול לינק מן הדד. חלב שביר עכו"ם ואין ישראל רואהו שחלבו אסור שמא ערב בו חלב מבהמה טמאה. וגבינת עכו"ם מן התורה מתר שאין חוששין שמא בא מבהמה טמאה שאין חלב בהמה טמאה מתגבן. אלא שחז"ל אסרו גבינת עכו"ם מפני כמה טעמים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(צד) מצות לא תעשה שלא לאכל עוף טמא שנאמר: (ויקרא יא)

"ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו", וכל עוף החולק את רגליו כשמותחין לו חוט, שתי אצבעות לכאן ושתי אצבעות לכאן או שקולט מן האויר ואוכל באויר הרי זה הורס וטמא. וכל השוכן עם הטמאים ונדמה להם הרי זה טמא, והאוכל כזית מעוף טמא לוקה, ביצי עוף טמא אסורים באכילה מן התורה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(צה) מצות לא תעשה שלא לאכל דג טמא שנאמר: (ויקרא יא)

"ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו", וכל שאין לו סנפיד וקשקשת הוא טמא והאוכל כזית ממנו לוקה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

(צו) מצות לא תעשה שלא לאכל שרץ העוף שנאמר: (דברים

יז) "וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו". והם חגבים טמאים זבובים יתושים רבורה צרעה וכיוצא בו האוכל כזית מהם לוקה ואם אכל בריה שלמה אף על פי שאין בה כזית לוקה. אבל חגבים טהורים מתר באכילה ויש להם שלשה סימני טהרה, כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים החופים רב ארך ורב הקף גופו, ושני כדעים לנתר בהן. ונוהג בכל

מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

צז) מצות לא תעשה שלא לאכל משרץ הארץ שנאמר: (ויקרא יא)
 "וְכָל שֶׂרֶץ הַשּׂוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל". וְשֶׂרֶץ
 הָאָרֶץ הֵינּוּ נְחָשִׁים וְעִקְרָבִים וְחִפּוּשִׁית וְתוֹלְעִים וְהָאוֹכֵל מֵהֶם
 בְּדִיהַ שְׁלֵמָה לּוֹקֵה וְאִם אֵינָה שְׁלֵמָה אִם אָכַל כְּזֵית לּוֹקֵה וְכָל
 הַשֶּׂרָצִים מִצִּטְרָפִין לְכֹזֵית. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים
 וּבְנִקְבוֹת.

צח) מצות לא תעשה שלא לאכל תולעת הפרות והזרעים
שנאמר: (ויקרא יא) "לְכָל הַשֶּׂרֶץ הַשּׂוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ לֹא
 תֹאכְלוּם". וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבְנִקְבוֹת.

צט) מצות לא תעשה שלא לאכל שרץ המים שנאמר: (ויקרא יא)
 "אֵל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׂרֶץ הַשֶּׂרֶץ", וְשֶׂרֶץ
 הַמַּיִם בְּכָלֵל, כְּגוֹן הַצִּפְרָדֵּעַ וְהַסִּרְטָן וְכִיּוֹצָא בּוֹ אוֹ תוֹלְעִים
 וְעִלּוּקָה אוֹ חִיּוֹת הַיָּם וְכִלְבֵּי הַיָּם, וְהָאוֹכֵל כְּזֵית מֵהֶן לּוֹקֵה.
 וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבְנִקְבוֹת.

ק) מצות לא תעשה שלא לאכל רמשים שנאמר: (ויקרא יא)
 "וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׂרֶץ הָרוֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ".
 רְמָשִׁים הֵם הַבָּאִים מֵעִפּוֹשִׁים שְׁלֵא מְזַכֵּר וְנִקְבָּה, וְהָאוֹכֵל כְּזֵית
 מֵהֶן לּוֹקֵה. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבְנִקְבוֹת.

קא-קב-קג) מצות לא תעשה שלא לאכל לחם מתבואה
חדשה קדם לעמר, ומצות לא תעשה שלא לאכל קלי (היינו
 גרעינים מחמשת המינין הקלויין באור) מתבואה חדשה קדם לעמר. ומצות

לא תעשה שלא לאכל כרמל והינו שנתמולל ביד ולא הבהב באור) מתבואה חדשה קדם לעמר שנאמר: (ויקרא כג) "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה". כל זה מחמשת מיני דגן בלבד והם חטים, שעורים, כוסמין, שבלת שועל, ושיפון (קארן בלע"ז) אסור. והאוכל לחם וקלי וכרמל כזית מכל אחר עובר על שלשה לאוין. בזמן שבית המקדש קיים כל יום ט"ז בניסן אסור מן התורה, ובחויץ לארץ שעושין שני ימים טובים אסור מדברי סופרים כל יום י"ז ותבואה שנשרשה קדם העמר אף על פי שנגמרה אחר העמר מתירו. ונוהג אסור זה של חדש בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

ויש מהראשונים דסבירא להו דחדש בחויץ לארץ אינו אלא מדרבנן משום גזרה ולא גזרו אלא במקומות הסמוכין לארץ ישראל, ועל כן רב העולם אינן נוהרין בזה ואף שאין בידינו למחות בידי המקלין מכל מקום כל בעל נפש יחמיר לעצמו בכל מה דאפשר לו, כי להרבה גדולי הראשונים הוא אסור דאורייתא בכל גווי.

קד) מצות לא תעשה שלא לאכל חמץ ערב פסח אחר חצות שנאמר: (דברים טז) "לא תאכל עליו חמץ", כלומר על קרבן פסח שזמן הקרבנותו משעה שביעית, והאוכל חמץ בערב פסח אחר שש לוקה וחז"ל אסרוהו מתחלת שעה ששית באכילה ובהנאה, ובשעה חמישית אסור באכילה ומתר בהנאה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קה) מצות לא תעשה שלא לאכל פרות אילן שלש שנים הראשונות לנטיעתו שנאמר: (ויקרא יט) "שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל", ואפלו ספק ערלה אסור, ובחויץ לארץ

הלכה לְמֹשֶׁה מְסִינֵי שְׂוֹדָאֵי עֲרֵלָה אֲסוּרָה וְסִפֵּק עֲרֵלָה מֵתָר, וְעַל
וְרָאֵי עֲרֵלָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חַיֵּב מְלָקוֹת וּבַחוּץ לְאֶרֶץ מְכִין אוֹתוֹ
מִכּוֹת מִרְדּוּת. וְנוֹהֵג בְּזִכְרֵיִם וּבִנְקֻבוֹת.

קו) מצות לא תעשה שלא לאכל אכילת בן סורר ומורה
שְׁנַאמַר: (ויקרא יט) "לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם", וּפְרוּשׁ לֹא תֹאכְלוּ
אֲכִילָה כְּזוֹ הַמְבִיָּאָה לְיַדֵי שְׁפִיכוֹת דָּמִים וְזוֹ הִיא אֲכִילַת בֶּן
סוֹרֵר וּמוֹרֵה. גַּם זֶה הַפְּסוּק הוּא אֲזַהְרָה שֶׁלֹא לֵאכֹל מִבְּהֵמָה קֹדֶם
שֶׁתֵּצֵא נִפְשָׁהּ, וְגַם הוּא אֲזַהְרָה שֶׁלֹא לֵאכֹל קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל.
וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרֵיִם וּבִנְקֻבוֹת.

קז) מצות לא תעשה שלא לזרע שני מיני זרעים בשדה
שְׁנַאמַר: (ויקרא יט) "שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע כְּלָאִים", וּבַחוּץ לְאֶרֶץ מֵתָר
לְיִשְׂרָאֵל לְכַתְחִלָּה לְזִרְעַת כְּלָאֵי זֵרַעִים. וְכִלְאֵי אֵילָנוֹת, פְּרוּשׁ
לְהִרְכִיב אֵילָן אֲתֵרוּג בְּתַפּוּחַ וּכְיוּצָא בְּזֶה אֲסוּר גַּם בַּחוּץ
לְאֶרֶץ, וְכֵן אֲסוּר לְהִרְכִיב אֵילָן בִּירֵק אוֹ יֵרֵק בְּאֵילָן אֲפֵלוֹ בַּחוּץ
לְאֶרֶץ, וּבֵין כְּלָאֵי זֵרַעִים וּבֵין כְּלָאֵי אֵילָנוֹת אֵף עַל פִּי שְׁעוֹבֵר.
עַל זֶה מְכַל מְקוֹם מִתְרִין הֵם בְּאֲכִילָה אֲפֵלוֹ לְזֶה שְׁעֵשֶׂה הָאֲסוּר.
וְכִלְאֵי הַפְּרִם (דְּהִינּוּ לְזִרְעַת תְּבוּאָה בְּפִרְם) אֲסוּר לְזִרְעַת וּבְאֲכִילָה
וּבַהֲנָאָה בַּחוּץ לְאֶרֶץ מִדְּבַרֵי סוּפְרִים וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲסוּר מִן
הַתּוֹרָה.

קח) מצות לא תעשה שלא לשחט בהמה טהורה היא וולדה
בְּיוֹם אֶחָד שְׁנַאמַר: (ויקרא כב) "וְשׂוֹד אוֹ שֶׁה אוֹתוֹ וְאֵת בְּנֵוֹ לֹא
תִשְׁחַטּוּ בְּיוֹם אֶחָד", וְאִם עֵבֶר וְשָׁחַט הַבֶּשֶׂר כְּשֶׁר. וְהַיּוֹם הוֹלֵךְ
אֲחֵר הַלַּיְלָה לְפִיכֶךָ אִם שָׁחַט הָאֵם תַּחֲלַת לַיְלַת רְבִיעֵי לֹא יִשְׁחַט
הַוֹלֵד עַד תַּחֲלַת יוֹם חֲמִישִׁי. וְאִם שָׁחַט הָאֵם סוּף יוֹם רְבִיעֵי מֵתָר

לשחט הוֹלֵךְ תַּחֲלַת לַיִל חֲמִישִׁי. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן
בְּזִכְרֵים וּבִנְקֻבוֹת.

קט) מצות לא תעשה שלא לפדות בכור בהמה טהורה
שנאמר: (במדבר יח) "אֵךְ בְּכוֹר שׁוֹר וְגו' לֹא יִפְדֶּה", וּבִזְמַן שֶׁאֵין
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם מִתֵּר לְמִכְרוֹ וְהַלּוּקָח יִנְהַג בּוֹ קִדְשֵׁת בְּכוֹר,
וּבְכוֹר בְּעַל מוֹם מִתֵּר לְמוֹכְרוֹ בֵּין חַי וּבֵין שְׁחוּט וּבִלְבֵר שְׁלֹא
יִמְכְּרוּ בַמִּקּוּלַיִן. וְנוֹהֵג בְּזִכְרֵים וּבִנְקֻבוֹת.

קי) מצות לא תעשה שלא ליקרב לעריות אפלו בלא ביאה
שנאמר: (ויקרא יח) "אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שֶׂאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ
לְגִלוֹת עֲרוּהָ", רוֹצֵה לֹמֵר כְּגוֹן חֲבוּק וְנִשְׁוֹק שֶׁהֵם דְּבָרִים
הַמְּבִיאִים לְגִלוֹי עֲרוּהָ, וְהַעוֹבֵר עַל זֶה וּמַחְבֵּק אוֹ מְנַשֵּׁק אוֹ
נִהְנֶה בְּקִרְוֵי בֶּשֶׂר לֹקֵה וְחָשׂוֹר עַל עֲרִיּוֹת, וְאָסוּר לְקַרֵץ וּלְרַמּוֹ
וּלְשַׁחֵק עִמָּהֶן אוֹ לְהַרְיִחַ בְּבִשְׂמִים שֶׁעֲלִיהֶן אוֹ לְהַבִּיט בִּפְנֵיָן.
וְלֹא יַעֲשֶׂה שׁוֹם דְּבַר הַמְּבִיא לְיַדֵּי הַרְהוּר, וְאָסוּר לְהוֹצִיא שְׂכֵבֶת
זָרַע לְבִטְלָה וְעוֹן חָמוּר הוּא מְאֹד, וְהַמְקַשֶּׁה עֲצָמוֹ לְדַעַת הוּא
בְּגֵרוֹי, וּמִצְוֹת חֲכָמִים הֵי אֵלֶּה שֶׁבְּנֵי וּבְנוֹתָיו סְמוּךְ לְפָרְקָן.
שֶׁאִם יִגִּיחַן יִבְאוּ לְזִנוּת אוֹ לְהַרְהוּר. וְאָסוּר לְהַשִּׂיא אִשָּׁה לְקַטָּן
דְּהוּי כְּזִנוּת, וְלֹא יִשָּׂא בַחֲזוֹר זִקְנָה וְלֹא יִשָּׂא זָקֵן יִלְרֶה שׁוֹנֵה גוֹרֵם
לְזִנוּת. וְאָסוּר לְהִתְיַחַר עִם הָעֲרִיּוֹת, וְאָסוּר לְהִתְיַחַר עִם פְּנוּיָה,
וְהַמְתִּיחַד עִם אִשָּׁה שֶׁאָסוּר לְהִתְיַחַד עִמָּה מִכֵּין שְׁנֵיהֶם מִכּוֹת
מִדְּרוֹת וּמִכְרִיזִין עֲלֵיהֶן חוּץ מֵאִשֵּׁת אִישׁ שֶׁאֵין מִכֵּין וּמִכְרִיזִין
אֵף עַל פִּי שֶׁאָסוּר לְהִתְיַחַד עִמָּה שְׁלֹא לְהוֹצִיא לְעוֹז עַל בְּנֵיהָ.
וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן.

קי"א) מצות לא תעשה שלא לגלות ערות האב במשכב זכור

שנאמר: (ויקרא יח) "ערות אביך לא תגלה", וזה לאו נוסף על משכב זכור (לקמן לאו קטז) והעובר על זה ובא על אביו בהכנסת עטרה בעדים והתראה שניהם חייבים סקילה, ובלא עדים במזיד חייבים כרת ובשוגג חייב שתי חטאות (משום לאו זה ומשום בא על הזכר). ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

ק"ב) מצות לא תעשה שלא לבא על אמו שנאמר: (ויקרא יח)

"ערות אמה לא תגלה", ואפלו לא היתה אשת אביו רק היא אמו על ידי זנות, מכל מקום אמו היא, ואין חלוק בין בא עליה בחיי אביו או לאחר מיתת אביו, אם היה בעדים והתראה חייבים סקילה ובלא עדים במזיד כרת ובשוגג חטאת ואם היא אשת אביו חייב שתיים (משום אמו ומשום אשת אביו) ומדברי סופרים הנקרא שניות דרבנן אסור גם באם אמו ואין לה הפסק עד למעלה, ואם אבי אמו בלבד. ואם אביו ואין לה הפסק, ואם אבי אביו בלבד. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

ק"ג) מצות לא תעשה שלא לבא על אשת אביו שנאמר:

(ויקרא יח) "ערות אשת אביך לא תגלה", אפלו היא איננה אמו, אם היא אשת אביו בין מן הארוסין בין מן הנשואין בין בחיי האב בין לאחר מיתת האב, ואפלו גרשה, וחייבין על זה בעדים והתראה סקילה, ובלא עדים במזיד כרת ובשוגג חטאת. ושניות מדברי סופרים, אשת אבי אביו ואין לה הפסק עד למעלה. ואשת אבי אמו בלבד. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

ק"ד) מצות לא תעשה שלא לבא על אחי אביו במשכב זכר

שנאמר: (ויקרא יח) "ערות אחי אביך לא תגלה", וזהו לאו נוסף על משכב זכור, ואם בא על אחי אביו בעדים והתראה שניהם

בסקילה ובלא התראָה במזיד בכרת ובשוגג חיב שתי חטאות
(משום לאו זה ומשום בא על הזכר). ונוהג בכל מקום ובכל
זמן.

קטו) מצות לא תעשה שלא לבוא על פלתו, היא אשת בנו
שנאמר: (ויקרא יח) "ערות פלתך לא תגלה", בין בחיי בנו
ואפלו נתגדשה, בין לאחר מיתת בנו, וחיבין על זה בעדים
והתראָה סקילה ובמזיד בלא התראָה כרת ובשוגג חטאת,
ושניות מדברי סופרים כלת בנו ואין לה הפסק וכלת בתו
בלבר. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קטז) מצות לא תעשה שלא לבוא על הזכר שנאמר: (ויקרא יח)
"ואת זכר לא תשכב משכבי אשה", וזהו אזהרה גם לנשכב
וקרי ביה לא תשכב, ומשהערה בהכנסת עטרה חיבים שניהם
סקילה ובמזיד בלא התראָה כרת ובשוגג חטאת. ונוהג בכל
מקום ובכל זמן.

קיז-קיח) מצות לא תעשה שלא לבוא על בהמה ושלא
להביא בהמה עליו שנאמר: (ויקרא יח) "ובכל בהמה לא תתן
שכבתך". ומצות לא תעשה שלא תביא אשה בהמה עליה בין
כדרכה בין שלא כדרכה" שנאמר: (שם) "ואשה לא תצמד לפני
בהמה לרבעה". ולא חלק הכתוב בבהמה בין גדולה לקטנה,
והוא הדין חיה או עוף הכל בסקילה, האדם והבהמה, אפלו על
העראָה, ובלא התראָה האדם בכרת והבהמה בסקילה, ובשוגג
האדם בחטאת והבהמה פטורה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קיט) מצות לא תעשה שלא לבוא על בת בנו, ומצות לא

תעשה שלא לבוא על בת בתו שנאמר: (ויקרא יח) "ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותן". וחייבים על כל אחד שרפה ובמזיד בלא עדים כרת ובשוגג חטאת. שניות מדברי סופרים של בת בנו, בת בת בנו בלבד, ובת בן בנו בלבד, ושניות מדברי סופרים של בת בתו, בת בת בתו בלבד ובת בן בתו בלבד. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קכ) מצות לא תעשה שלא לבוא על בתו אפלו שנולדה
 מזנות מפל מקום בתו היא. לאו זה לא בא בכתוב בפרוש רק למדוהו (יבמות ב) מקל וחמר וגזרה שוה. וחייבים על זה שרפה ובמזיד בלא התראה כרת ובשוגג חטאת, ואם היא בתו מאשתו חייב שתים (אחת משום בתו ואחת משום ערות אשה ובתה). ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קכא-קכב-קכג) מצות לא תעשה שלא לבוא על אשה
 ובתה, שנאמר: (ויקרא יח) "ערות אשה ובתה לא תגלה", ומצות לא תעשה שלא לבוא על אשה ובת בנה שנאמר: (שם) "את בת בנה", ומצות לא תעשה שלא לבוא על אשה ובת בתה שנאמר: (שם) "ואת בת בתה לא תקח", ומשעה שקדש אשה נאסר באמה ובאם אמה ובאם אביה, ובתה ובת בתה ובת בנה, וחייבים על כל אחת משש נשים הללו שרפה אם בא עליהן בחיי אשתו, בין בא עליהן לשם אישות בין לשם זנות, ואם בא עליהן לאחר מיתת אשתו הרי אלו בכרת ובשוגג חטאת. ודוקא אם קדש אשה נאסר בקרובותיה, אבל אם נאף עם אשה לא נאסר עליו לישא קרובותיה אלא שחז"ל אסרו ליקח קרובות אשה שנאף עמה לכתחלה בחייה ואם פנס לא יוציא. ושניות מדברי סופרים של אשה ובת בנה, בת בן אשתו,

ואם אם אבי אשתו ואם אבי אשתו, ושניות מדברי סופרים
של אשה ובת בתה, בת בת אשתו, אם אם אשתו, ונוהג
בכל מקום ובכל זמן.

קכד) מצות לא תעשה שלא לבוא על אשת איש שנאמר

(שמות כ) "לא תנאף" ונאמר: (ויקרא יח) "ואל אשת עמיתך לא
תתן שכבתך", והוא והיא מיתתם בחנק, ואם היא בת כהן היא
בשרפה והוא בחנק ואם היא נערה בתולה מארסה ועודה בבית
אביה שניהם בסקילה וכל זה בעדים והתראה ובמזיד בלא
התראה בכרת ובשוגג חטאת. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קכה) מצות לא תעשה שלא לבוא על דודתו, היא אשת אחי

אביו שנאמר: (ויקרא יח) "אל אשתו לא תקרב ודדתך היא",
ולאו זה הוא דוקא אם הוא אחי אביו מן האב. ואם בא עליה
בחי דודו שניהם בחנק שהרי היא אשת איש, ולאחר מיתת
דודו במזיד בכרת, ובשוגג חטאת. ושניות מדברי סופרים,
אשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם בין מן האב בין מן
האם. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קכו) מצות לא תעשה שלא לבוא על אשת אחיו בין מן האב

בין מן האם ואפלו מזונות, שנאמר: (ויקרא יח) "ערות אשת אחיך לא תגלה", ואם בא עליה בחיי אחיו שניהם בחנק כשלא גרשה שהרי אשת איש היא, ואם גרשה אחיו או בא עליה לאחר מיתת אחיו שלא במקום יבום במזיד חייב כרת ובשוגג חטאת, ואם היא יבמה שחלצה אינה בכרת אלא בלאו דלא יבנה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קכז) מצות לא תעשה שלא לבוא על אחותו בין מן האב לבד או מן האם לבד ואפלו מזונות שנאמר: (ויקרא יח) "ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה". וחייבים במזיד כרת ובשוגג חטאת ואם היא גם כן בת אשת אביו חייב שתיים "משום אחותו ומשום בת אשת אביו". ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קכח) מצות לא תעשה שלא לבוא על אחותו בת אשת אביו שנאמר: (ויקרא יח) "ערות בת אשת אביך לא תגלה", רצה לומר כשהיא אחותו, דאם היא בת אשת אביו מאיש אחר היא מתרת להנשא לו לכתחלה אלא רצה לומר כשהיא אחותו וחייב עליה שתיים וכנ"ל. ואין בה מיתת בית דין אלא כרת ובשוגג חטאת. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קכט-קל) מצות לא תעשה שלא לבוא על אחות אביו שנאמר: (ויקרא יח) "ערות אחות אביך לא תגלה", ומצות לא תעשה שלא לבוא על אחות אמו שנאמר: (שם) "ערות אחות אמך לא תגלה", בין שהיא אחות האב או אחות האם, בין מן האב בין מן האם ואפלו מזונות, מכל מקום אחות אביו או אחות אמו היא וחייבין על כל אחת משתי עריות אלו במזיד כרת

אפלו בעדים ובהתראה ובשוגג חטאת. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קלא) מצות לא תעשה שלא לבוא על אחות אשתו בחיי אשתו שנאמר: (ויקרא יח) "ואשה אל אחותה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה", ומשעה שקדש אשה נאסר באחותה, בין מן האב בין מן האם ואפלו מזנות, ואם בא על אחותה בחיי אשתו אפלו אם גרש אשתו חיבים כרת ובשוגג חטאת. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קלב) מצות לא תעשה שלא לבוא על הנדה שנאמר: (ויקרא יח) "ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב", והעובר על זה ובא על אשה נדה אפלו אחר שכלו ימי הנדה כל זמן שלא טבלה במקוה כשרה כדין של מ' סאה שניהם חיבים כרת, והולד הנולד הוא פגום (ופרשו האחרונים שהוא פגום ומקלקל וראוי להרחיק ממנו). ואסור לבוא על אשתו סמוך לוסתה, וכמה נקרא סמוך לוסתה אם היה דרכה לראות ביום אסור מתחלת היום ואם היה דרכה לראות בלילה אסור מתחלת הלילה. ויולדת טמאה לבעלה כנדה ואפלו לא ראתה דם בשעת לידה טמאה בין ילדה חי בין ילדה נפל, ובמדינותינו, לאחר ז' ימים לזכר וי"ד לנקבה אם טהרה מדם תוכל לעשות בדיקת הפסק טהרה ותתחיל לספר ז' נקיים ותטבל אחר כך ומתרת לבעלה ואם תראה דם לאחר טבילתה אסורה לבעלה ככל הנשים (שאין לה ימי טהר הכתוב בתורה) והבא על היולדת כל זמן שלא טבלה הרי הוא כבא על הנדה.

והנה בענין עצם חיוב הטבילה לנדה לא הצרכנו לדבר, כי מי

מבני עמנו לא ירע את גדל חיובה על פי התורה כי הלא נדה היא, כל זמן שלא טבלה ואפלו נמשך כמה שנים מעת ראיתה וכבר געשתה זקנה שפסקה מלראות מכל מקום עדין טמאה היא מן התורה מעת שראתה, ועדין לא נטהרה. ואסור נדה מפרסם בכל ישראל אפלו לקטן שבקטנים שיש לו מעט ידיעה בחמש, כי הלא מקרא מלא הוא, (ויקרא יח) "ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה", וכתוב בסוף הפרשה (שם) "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עם", והינו שגם האשה נכרתה עבור זה, ונשנה הדבר הזה בפרשה כמה פעמים שהיא תועבה ומטמא הארץ ומטמא הנפש ונפשו נכרת מארץ החיים לגמרי, ואפלו אם יכפוהו עכו"ם לזה, צריך למסור נפשו ולא יעבר על זה שהוא שקול כמו עבודה זרה.

והנה מחמת גדל פרסומו בין האמה היה הדבר הזה לפלא ולתמהון אם היינו מעתיקים לפני הקורא גדל אסורה, וכמו שאין צריך להזהיר לכל אחר שלא יחתך את ראשו, אכן עתה בעונותינו הרבים החלו אנשים קלי הרעת ובורים, לפרץ פרצה בענין הטבילה לגמרי שנשותיהן אינן טובלות כלל לנדותן וחושבות שזה רק מנהג של יהדות בעלמא, על כן אנו צריכים להאריך קצת בגדל העון הזה כדי להזהיר להעם מהחטא הנורא הזה.

ראשון לכל צריך האדם לרעת שכל הענשים הנאמרים בתורתנו הקדושה ובחו"ל על מי שעובר על אסור עריות הוא גם על אסור נדה, ושניהן חייבים כרת עבור זה. והעובר על זה בזדון לבו הוא רשע גמור ופסול לעדות ולשבועה ונקרא פושע ישראל בגופו עבור זה ודינו נפסק (במסכת ראש השנה

יח) דמי שיש לו רב עונות, ובתוך העונות נמצא גם עון זה, נדון בגיהנם י"ב חדש ואחר כך גופו כלה ונשמתו נשדפת והרוח מפזרת לאפרו תחת כפות רגלי הצדיקים ומי יוכל לשער גדל היסורים והצרות שייסבלו שניהם בגיהנם אפלו על פעם אחת שעוברין על אסור זה וכל שכן אם הפקר חס ושלום בעיניהם עון זה החמור לעבר עליו כמה פעמים.

וגם הרבה פעמים גורם העון הזה שתמות בעת שתשב על המשבר כמו שאמרו חז"ל (במסכת שבת לא) "על שלש עבדות נשים מתות בשעת לדתן על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר". גם העון הזה גורם כמה פעמים שימותו בניהם, ואפלו אם הוא רואה שבניו קימים לא יחשב כי שלום יהיה לו כי איננו יודע מה יהיה בסוף ימיו. וגם הבנים אשר יולדו לו על ידי זה יהיו בודאי רשעים גמורים כי הם מבני תשע מדות שאחת מהתשע הוא בני נדה שעליהם אמר הכתוב: (יחזקאל כ) "וברותי מכם המורדים והפושעים ביי", כמו שאמרו חז"ל: (נדרים כ) וכמה יצטער על זה לעתיד לבוא, כי לא די שהוא בעצמו קלקל כל ימי חייו, עוד הביא רשעים בעולם למרד בד' ובתורתו כל ימי חייהם, ויהיה פעלתם הרעה גם לו למזכרת עון לנצח. וכן איתא בזהר הקדוש (פרשת שמות), "זרעא דיוליד בההיא שעתא משכין עליה רוח מסאבא וכל יומוי יהו במסאבא, דהא בנינא ויסודא דיליה איהו במסאבא רב ותקיף מכל מסאבין דעלמא" (ועין שם מה שהאריך בזה) ועל כן כל איש אשר בשם ישראל יכנה, יחוס על עצמו ועל כל דורותיו הבאים אחריו שלא יכלו בעונותיו ויתחזק על יצרו שלא לעבר על אסור המר הזה ויהיה לו טוב בזה ובבא.

ולפי זה צריך ליזהר מאד שלא לדור עם אשתו בעיר שאין שם

מקוה כשרה, ואפלו מי שתלוי בו טפלי ועקר פרנסתו לפי מראית עיניו הוא תלוי רק במקום הזה, לא יחליף עולם עומד לעד לעולם, בעולם עובר כי בודאי כשידור בקביעות עם אשתו במקום הזה, בהמשך הימים יבוא לידי מכשול אסור כרת ר"ל, וישים בטחונו בד' שלא יעזבוהו גם שם.

קלג) מצות לא תעשה שלא לבא על קדשה בלא קדושין שנאמר: (דברים כ"ל) **לא תהיה קדשה מבנות ישראל".** קדשה היא פנויה שהפקירה עצמה לזנות או שאביה מסרה לביאה שלא לשום אישות. או הפקירה האב לזנות. והבא על אשה קדשה לשם זנות בלא קדושין עוברים שניהם על לאו זה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קלד) מצות לא תעשה שלא להחזיר גרושתו משנשאת לאחר שנאמר (דברים כד) **"לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה וגו' אחרי אשר הטמאה".** ואם החזירה הראשון בקדושין ובעלה הרי זה עובר על לאו זה, וכופין אותו להוציאה, ואפלו לא נשאת רק נתקרשה לאחר, נאסרה על בעלה הראשון, אבל אם זנתה אחר הגרושין לא נאסרה על המגרש. ובכלל לאו זה אשה שזנתה תחת בעלה שנאסרה על בעלה שנאמר: (שם) **"אחר אשר הטמאה"** והרי נטמאה. ואם נאנסה ולא היתה אשת כהן לא נאסרה על בעלה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קלה) מצות לא תעשה שלא תנשא אשת המת בלא בנינים לאיש זר שנאמר: (דברים כה) **"לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר",** ואם יש למת אח מן האב אם לא חלצה קדם, אם נשאת

לִזְרֹר וּבַעֲלָה הָרִי שְׁנֵיהֶם עוֹבְרִים בְּלֹאוֹ זֶה וּמוֹצִיָּא בְּגֹט,
וְצָרִיכָה חֲלִיצָה מֵהֵיבָם וְאִזּוֹ הִיא מִתְרַת לִזְרֹר (וְעֵינִן בַּחֲלֹק הַמִּצְוֹת
עֲשֵׂה מ"ו). וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן.

קלו) מצות לא תעשה שלא ישא פצוע דכא וכרות שפכה בת

יִשְׂרָאֵל שְׁנֵאמַר: (דְּבָרִים כג) "לֹא יֵבֵא פְצוּעַ דְּכָא וּכְרוֹת שְׁפֵכָה
בְּקֹהֶל ה'". וְאִם עָבְרוּ וּנְשָׂאוּ בַת יִשְׂרָאֵל וּבְעָלוּ לֹקִינִן. וּמִתְרִין
לִישָׂא גִירַת וְאִפְלוּ כֹהֵן שֶׁהוּא פְצוּעַ דְּכָא מִתָּר בְּגִירַת. פְצוּעַ
דְּכָא הוּא שְׁנַפְצַע אוֹ נִכְרַת אוֹ נְדוּךְ אִפְלוּ אַחַת מֵהַבִּיצִים שְׁלוֹ
אוֹ חוֹטֵי הַבִּיצִים בְּיַדֵי אָדָם (פְרוֹשׁ שְׁנַעֲשֵׂה עַל יַדֵי סִבָּה וְלֹא
נֹולַד כֶּךָ, אֲבָל אִם נֹולַד כֶּךָ נִקְרָא בְּיַדֵי שָׁמַיִם וְכִשֵּׁר לְבָא
בְּקֹהֶל). כְּרוֹת שְׁפֵכָה הוּא שְׁנִכְרַת אוֹ נְדוּךְ אוֹ נִפְצַע הַגִּיד אוֹ
שְׁנִכְרַתָּה הַעֲטָרָה אוֹ לְמַעְלָה מֵעֲטָרָה בְּיַדֵי אָדָם אֲבָל לֹא בְּיַדֵי
שָׁמַיִם שְׁבִידֵי שָׁמַיִם כִּשֵּׁר לְבָא בְּקֹהֶל. וְנוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל
זְמַן.

קלז) מצות לא תעשה שלא ישא ממזר בת ישראל שנאמר:

(דְּבָרִים כג) "לֹא יֵבֵא מִמְזֹר בְּקֹהֶל ה' עַד עוֹלָם", וּמִמְזֹר הוּא שְׁבֵא
מִבֵּיִת חִיבֵי כְרִיתוֹת חוּץ מִנְּדָה שֶׁהוֹלֵךְ מִמֶּנּוּ פָּגוּם וְאִינוּ
מִמְזֹר. וְאֶחָד זֹכָרִים וְאֶחָד נְקִבוֹת אֲסוּרִים לְעוֹלָם. וּמִמְזֹר
וּמִמְזוֹר מִתְרִים בְּגִרִים, וְהַבָּנִים הֵם מִמְזוֹרִים, וּמִי שְׁנֹולַד מֵאִשָּׁה
פְנוּיָה וְלֹא אִמְרָה מִמִּי נִתְעַבְּרָה אוֹ שְׁאִמְרָה מִפְלוּנֵי מִמְזֹר
נִתְעַבְּרַתִּי הָרִי זֶה סִפְק מִמְזֹר, וְכֵן וְלֵךְ הַנִּמְצָא בְּשׁוּק וְאִינוּ
יָדוּעַ לֹא אִמּוֹ וְלֹא אָבִיו הָרִי זֶה סִפְק מִמְזֹר, וּמִן הַתּוֹרָה מִמְזֹר
סִפְק מִתָּר לְבָא בְּקֹהֶל אֲלֵא חו"ל (קְדוּשִׁין עג) אֲסוּרוֹם לְבֹוא
בְּקֹהֶל, וְאֲסוּרִים בְּמִמְזוֹרִים וּבְסִפְק מִמְזוֹרִים. וְיֵשׁ מִמְזֹר מִדְּבָרֵי
סוֹפְרִים כְּגוֹן אִשָּׁה שֶׁשָּׁמְעָה שְׁמַת בַּעֲלָה וְנִשְׂאָת וְהָרִי בַּעֲלָה קִיָּם

ובא בעלה הראשון עליה כשהיא תחת השני, הרי הבן הוא ממזר מדברי סופרים, וממזר מדברי סופרים מתר גם כן רק בממזר מדברי סופרים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קלח) מצות לא תעשה שלא יקח כהן אשה זונה שנאמר

(ויקרא כא) "אשה זונה וגו' לא יקחו", זונה האמורה בתורה כל אשה שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו או שנבעלה לחלל אף על פי שהיא מתרת להנשא לו, אפלו נבעלה באנס או שלא כדרכה, נעשית זונה, אבל הבא על הפנויה אף על פי שהיא קדשה שהפקידה עצמה לכל, או בא על הנדה או נרבעת לבהמה לא נעשית זונה על ידי זה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קלט) מצות לא תעשה שלא יקח כהן חללה שנאמר: (ויקרא

כא) "אשה וגו' וחללה לא יקחו", וחללה היא שנולדה מאסורי כהנה או אשה שאסורה לכהנה שנבעלה או שנשאת לכהן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קמ) מצות לא תעשה שלא יקח כהן גרושה שנאמר: (ויקרא כא)

"ואשה גרושה מאישה לא יקחו", ומדברי סופרים חלוצה אסורה גם כן לכהן, והיא וולדה חללים מדברי סופרים. וכהן שנשא אחת משלש נשים הנ"ל דרך אישות ובעלה לוקה, ועל ספק חללה ועל חללה מדברי סופרים מכין אותו מכות מרדות. וכהנות כשרות לא הזהירו להנשא לפסולי כהנה.

קמא) מצות לא תעשה שלא יטמא כהן למת שנאמר: (ויקרא

כא) "לנפש לא יטמא בעמיו", וכן הנוגע במת או מאהיל או

נושא או נוגע בקבר. אחד המת ואחד טמאות הפורשות מן המת כגון דם, אם במזיד טמא את עצמו באחת מכל טמאות המת לוקה. ולמת מצוה מתר לטמא את עצמו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרי כהנה הכשרים (ולא חללים) ולא בנקבות.

קמב) מצות לא תעשה שלא להרביע חיה ועוף מין בשאינו מינו שנאמר: (ויקרא יט) **"בהמתך לא תרביע כלאים"**, וקבלו חז"ל דהוא הדין חיה ועוף. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קמג) מצות לא תעשה שלא לסרס זכה משום בעל חי שנאמר: (ויקרא כב) **"ומעוף וכתות וכרות וגו' ובארצכם לא תעשו"**, למדו חז"ל (שבת קי) ענין הכתוב שלא תעשה זאת בישראל בין בגופו בין בשאר בעלי חיים טמאים וטהורים, וכל המסרס לוקה, אפלו המסרס אחר המסרס לוקה בין באדם בין בשאר בעלי חיים. ואשה אסורה לסרס את הזכר. ואסור להשקות כוס של עקרין בין לאדם בין לשאר בעלי חיים, ואשה מתרת לשתות כוס של עקרין, ואסור לומר לעכו"ם לסרס בעלי חיים שלנו, לקחה העכו"ם מעצמו וסרסה מתרת, ואם הערים ישראל קונסין אותו ומוכרו לישראל אחר. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קמד) מצות לא תעשה שלא לעשות צורת אדם אפלו לנוי שנאמר: (שמות כ) **"לא תעשון אתי"**, ודוקא צורה בולטת אסור ואם עשה לוקה אבל אם היתה משקעת או של סממנים בציור מתר, טבעת שיש עליה חותם צורת אדם בולטת אסור להניחה

ומתן לחתם בה ואם היתה הצורה משקעת מתן להניחה ואסור לחתם בה מפני שבהנחתם יהיה בולט. ואסור לציר דמות חמה ולבנה וכיוצא בהם שנאמר: (שמות כ) לא תעשון אתי כדמות שמימי המשמשין לפני במרום, ואסור אפלו על לוח שאינן בולטות. לציר צורות שאר בעלי חיים, וצורות אילנות ודשאים מתן לצור אפלו בצורה בולטת. ואסור לעשות בית תבנית היכל אכסדרה כנגד אולם, (פרש רש"י שיהיה רחבו עשרים וגבהו ארבעים), חצר כנגד העזרה, שלחן בצורת שלחן שבהיכל ומנורה של מתכת של שבעה קנים בצורת מנורה שבהיכל אבל פחות או יותר משבעה קנים או מנורה שאינה של מתכת אפלו משבעה קנים מתן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קמה) מצות לא תעשה שלא לעשות שמן כמו שמן המשחה
 שנאמר: (שמות ל) "ובמתכנתו לא תעשו כמוהו", ורצה לומר שלא יעשה כמעשה שמן המשחה הכתוב בו וכמשקלו, ואם עשה במזיד חייב כרת ובשוגג חטאת. ודוקא להמשח בו חייב אבל להתלמד פטור. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קמו) מצות לא תעשה שלא לעשות במתכנת קטרת שנאמר,
 (שמות ל) "והקטרת וגו' ובמתכנתה לא תעשו לכם, איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת". אף על פי שלא עשה כל המשקל אלא חציו או שלישו הואיל ועשה לפי ערך משקלותיו חייב כרת ובשוגג חטאת. עשאה להריח אף על פי שלא הריח חייב ואם עשאה להתלמד פטור. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קמז) מצות לא תעשה שלא לעשות מלאכה ביום א' של פסח
שנאמר: (ויקרא כג) "ובחמשה עשר וגו' כל מלאכה לא תעשו"
 (עין בחלק המצות עשה מצוה כ"ה). ונוהג בכל מקום ובכל
 זמן בזכרים ובנקבות.

קמח) מצות לא תעשה שלא לעשות מלאכה ביום שביעי של
פסח שנאמר: (ויקרא כג) "וביום השביעי מקרא קדש כל מלאכת
 עבודה לא תעשו". ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים
 ובנקבות.

קמט) מצות לא תעשה שלא לעשות מלאכה בתג השבועות
שנאמר: (ויקרא כג) "ויקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה
 לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו". ונוהג בכל מקום ובכל
 זמן בזכרים ובנקבות.

קנ) מצות לא תעשה שלא לעשות מלאכה בראש השנה
שנאמר: (ויקרא כג) "ובחדש השביעי באחד לחדש וגו' כל
 מלאכת עבודה לא תעשו". ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים
 ובנקבות.

קנא) מצות לא תעשה שלא לעשות מלאכה ביום הכפורים
שנאמר: (ויקרא כג) "כל מלאכה לא תעשו" (ועין בחלק המצות
 עשה מצוה ל"א). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים
 ובנקבות.

קנב) מצות לא תעשה שלא לאכל ולשתות ביום הכפורים

שנאמר: (ויקרא כג) "כי כל הנפש אשר לא תענה ונכרתה", והאוכל ביום הכפורים ככותבת הגסה והוא פחות מכביצה מאכלים הראויים לאכילת אדם הרי זה חייב כרת ובשוגג חטאת וכל האוכלים מצטרפים לשעור זה. והשותה משקין ראויים לשתיית אדם כמלא לוגמיו. שהוא שעור פחות מרביעית באדם בינוני חייב כרת, וכל המשקין מצטרפין לשעור זה. פחות משעורים הנ"ל אסור מן התורה ואין בו כרת אבל מכין אותו מכות מרדות, ומדברי סופרים אסור ביום הכפורים רחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, ועל אלו אם עבר מכין אותו מכות מרדות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קנג) מצות לא תעשה שלא לעשות מלאכה ביום א' של סכות שנאמר: (ויקרא כג) "ביום הראשון וגו' כל מלאכת עבודה לא תעשו". ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קנד) מצות לא תעשה שלא לעשות מלאכה בשמיני עצרת שנאמר: (ויקרא כג) "ביום השמיני מקרא קדש וגו' עצרת היא כל מלאכת עבודה לא תעשו". ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קנה) מצות לא תעשה שלא לעשות שום דבר שימשך ממנו חלול השם שנאמר: (ויקרא כב) "ולא תחללו את שם קדשי". ועון זה נחלק לשלשה חלקים: א) שכל מי שיבקש ממנו שיעבר על אחת ממצות ד' בעת צרת שמד והיה האנס מתכוון להעבירו על הדת בין מצות קלות בין מצות חמורות, או מי שיבקש ממנו לעבר על עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים

אִפְלוּ בְצַנְעָא וּשְׁלָא בְשַׁעַת הַשְּׁמֵד וְהָאֲנִס מִתְכוּן לְהִנָּאתוֹ אִפְלוּ
הָכִי מַחֲבֵב הוּא לְהַפְקִיר עֲצָמוֹ לְהַרְיָגָה וְלֹא יַעֲבֹר, וְאִם עֲבָר וְלֹא
נִהְרַג הָרִי זֶה חָלַל אֶת הַשֵּׁם וְעֲבָר עַל לְאוֹ זֶה. וְאִם הָיָה הָעוֹבֵר
בְּמָקוֹם שֵׁישׁ עֲשֶׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל הָרִי זֶה חָלַל אֶת הַשֵּׁם בְּרַבִּים
וְחִטָּאוֹ גָּדוֹל מְאֹד. (ב) כְּשִׁיעֲשֶׂה אָדָם עֲבָרָה שְׂאִין לוֹ הִנָּאָה
מֵאוֹתָהּ עֲבָרָה וְלֹא תֵאָוֶה רַק לְהַכְעִיס לְמַרְדֵּי וּלְפָרֵק עַל מְלָכוֹת
שָׁמַיִם הָרִי זֶה חָלַל אֶת הַשֵּׁם. (ג) אִם אָדָם חָשׁוּב עוֹשֶׂה פְעֻלָּה
וְנִרְאָה בְעֵינֵי הַהֶמוֹן שֶׁהִיא עֲבָרָה אָף עַל פִּי שֶׁהִמְעֵשָׂה מִתַּר הִנָּה
הוּא חָלַל אֶת הַשֵּׁם וְעוֹן חֲלוּל הַשֵּׁם חֲמוּר מְאֹד שְׂאִין כַּח
בְּתִשׁוּבָה וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים לְכַפֵּר, אֲלֵא הֵן תּוֹלִין וּמִיתָהּ מִכַּפֵּרֶת.
וְנוֹהֵג בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזִכְרִים וּבִנְקֻבוֹת.

קנו מצות לא תעשה שלא לתור אחר מחשבת הלב וראית
העינים שנאמר (במדבר טו) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי
עיניכם", רוצה לומר שלא נעלה על לבנו מחשבה שגורם
לעקר עקר מעקרי הדת כי השטן יסיתנו למינות ח"ו, ואחר
ראית העינים רוצה לומר זנות, וכן אמרו חז"ל (ברכות יב)
"אחרי לבבכם" זו מינות ו"אחרי עיניכם" זו זנות, ובכלל זה
שלא לחשב ולרדף אחר שאר תענוגים ותאוות עולם הזה,
מאד מאד צריך ליזהר ממחשבות פסולות שזה יתד שהכל
תלוי בו, שצריך האדם לקדש ולטהר מחשבותיו בכל כחו, ואם
בא לו איזה תענוג יכון שיהא לו כח על ידי זה לעמד בהיכל
מלך מלכו של עולם ברוך הוא, ושלא יחלש גופו לעבודת
הבורא ומי שעבר על זה והעלה במחשבתו מחשבות פסולות
מעניני הדת ח"ו או הרהר זנות או לרדף אחר תאוות הגשמיות
עברה חמורה היא שטורדתו מעולם הבא ומטמאת כל רמ"ח
אבריו ושס"ה גידים גופניים ורוחניים לכן יזהר מאד בזה.
ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קנז) מצות לא תעשה שלא לאבד שום דבר קדוש ולא למחק

שום שם משמות הקדושים שנאמר: (דברים יב) "לא תעשון כן לד' אלקיכם", והם זו שמות שאינן נמחקים. והמוחק אפלו אות אחת מהן לוקה, והמוחק אותיות הנטפלות לשם מאחריו כמו ך' דאלקיה, כ"ם דאלקיהם מכין אתו מכות מרדות. כלי שכתוב עליו שם, קוצץ למקום השם וגונו. ואם כתב שם על מתכות והתיך את המתכות לוקה. כתבי קדש ופרושיהן שכתבן ישראל בקדשה המאבדן מכין אותו מכות מרדות, ואם כתבן אפיקורס שורפין אותן עם האזכרות שבהן, ואסור לסתור ולאבד שום דבר קדשה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קנח) מצות לא תעשה שלא לסור מדברי בית דין הגדול

שנאמר: (דברים יז) "לא תסורו מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל", ובכלל הזה כל מה שקבלנו מחז"ל כפי הש"ס שבידינו וכל המאמין במשה רבינו עליו השלום ובתורתו הקדושה חייב לסמך מעשה הדת על פיהם ולהשען עליהם. אחד הדברים שלמדו אותם מפי השמועה והם תורה שבעל פה ואחד דברים שלמדו אותם על פי אחת ממדות שהתורה נדרשת בהן, ואחד דברים שעשו סג' לתורה, כל אחד מאלו בכלל הנ"ל, וכתב בספר החנוך ולענין החיוב עלינו לשמע לדברי חכמינו הקדמונים ואל גדולינו בחכמת התורה ושופטינו שבדורנו, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות, ועובר על זה ופורץ גדר בדבר אחד מכל מה שלמדונו רבותינו בפרוש התורה עבר על לאו זה.

קנט"קס) מצות לא תעשה שלא להוסיף על מצות התורה

שנאמר: (דברים ד) "לא תוסיפו על הדבר". ומצות לא תעשה שלא לגרע ממצות התורה שנאמר: (שם) "ולא תגרעו ממנו", בין מתורה שבכתב בין מתורה שבעל פה, שאם אמר חכם על מצוה דרבנן שהיא מן התורה הרי זה מוסיף, ואם גרע ממצות התורה הרי זה גורע, אבל חז"ל הוסיפו מצות דרבנן דרך תקנה או סג או גזרה או כגון מקרא מגלה ונר חנכה דרך שבח והודאה להשם יתברך ואמרו שהוא דרבנן וזה אינו בכלל בל תוסיף, שהרי לא אמרו שהקדוש ברוך הוא צוה במצוה זו להוסיפה על מצות התורה, וכן אם כהן הוסיף ברכה אחת על ג' ברכות של ברכת כהנים הכתובים בתורה הרי זה מוסיף, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קסא) מצות לא תעשה שלא לעשות אבן משכית להשתחוות עליה אפלו להשם יתברך שנאמר: (ויקרא כו) "ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה", ואם השתחוה עליה בפשוט ידים ורגלים להשם יתברך לוקה, ובלא פשוט ידים ורגלים מכין אותו מכות מרדות, ואם השתחוה עליה לעבודה זרה בין בפשוט בין שלא בפשוט חייב סקילה, ובבית הכנסת שרצופה באבנים צריך להציע מחצלאות או מיני קש ותבן על הארץ. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קסב) מצות לא תעשה שלא להקים מצבה בשום מקום שנאמר: (דברים טו) "ולא תקים לך מצבה", ומצבה היא בנין אבנים שהכל מתקבצין אצלה ואפלו לעבד את ד' אסור שכן היה דרך עכו"ם ומי שעבד והקים מצבה בשום מקום אפלו לעבד להשם יתברך לוקה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קסג) מצות לא תעשה שלא לכתב פתבת קעקע בבשרו שנאמר: (ויקרא יט) **"וכתבת קעקע לא תתנו בכם"**, כתבת קעקע הוא ששורט בבשרו וממלא מקום השריטה בדיו או בשאר צבעונים. והעובר על זה לוקה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קסד) מצות לא תעשה שלא לעשות קרחה על מתו שנאמר: (דברים יד) **"ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת"**, רוצה לומר שלא לתלש שער ראשו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קסה) מצות לא תעשה שלא לנחש שנאמר: (ויקרא יט) **"לא תנחשו"**, כגון אותם שאומרים נפלה פתי מפי, או מקלי נפל מידי לא אלך למקום פלוני היום, או אם משים לו סמנים אם יארע לי כך וכך אעשה כך וכך, ואם עשה מעשה על ידי נחוש כזה הרי זה עובר על זה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קסו) מצות לא תעשה שלא לעונן שנאמר: (ויקרא יט) **"לא תעוננו"**, כגון אלו הנותנים עונות ועתים, לומר עונה פלונית או חדש פלוני טוב לעשות זה או להפך, וכל העושה מעשה על פי הוברי שמים כאלו הרי זה עובר על זה. וכן האוחז את העינים ומדמה בפני הרואים שעושה מעשה תמהון והוא לא עשה באמת כלום הרי זה עובר גם כן על זה שהוא בכלל מעונן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קסז) מצות לא תעשה שלא לקסם שנאמר: (דברים יח) **"לא**

ימצא בך וגו' קוסם קסמים. וקוסם הוא שמכה במטה אשר בידו בארץ הכאות הרבה וזועק זעקות משנות ועוזב מחשבות ומביט לארץ זמן ארוך עד שנעשה כמו חלי הנופל ומגיד עתידות, ויש שעושים בחל או באבנים או שמשליך אזור עור בארץ, או שאוחז מקלו בידו ואומר אם אלך ואם לא אלך, הכל בכלל קסם, והעושה אחד מאלו עובר על זה, אבל השואל לקוסם אסור מדרבנן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קסח) מצות לא תעשה שלא לכשף שנאמר: (דברים יח) "לא

ימצא בך וגו' ומכשף. ענין הכשוף הוא במיני עשבים ואבנים והדבק מן הרבדים שמשתמשים בהם בני אדם אלו עם אלו וכיוצא בו ברבדים אלו והעושה מעשה כשפים חייב סקילה. והשואל בכשוף אסור מדרבנן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קסט) מצות לא תעשה שלא להיות חובר חבר שנאמר (דברים

יח) "לא ימצא בך וגו' "והובר חבר", ענין חובר חבר הוא שמלחש רבדים שאינם לשון עם, ומלחש על הנחש או על העקרב שלא יזיק, ויש שאוחז בידו בשעת הלחש מפתח או סלע וכיוצא בו הכל אסור. והחובר עצמו שאוחז בידו כלום או שעשה מעשה בשעת רבוודו אפלו הראה באצבעו או הניע ונרד איזה דבר לוקה, ואם לא עשה שום מעשה, וכן הנשאל בזה אסור מדרבנן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קע) מצות לא תעשה שלא לעשות אוב שנאמר: (ויקרא יט)

"אל תפנו אל האובות", אוב זהו העושה פעלות עד שישמע

השואל כאלו אחר מדבר עמו מתחת לארץ, וכן הלוקח גלגלת מן המת ומנחש בה עד שקול יוצא מתחת שחיו ומשיבו, ועוברים על זה בין השואל ובין הנשאל. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קעא מצות לא תעשה שלא לעשות מעשה ידעוני שנאמר:

(ויקרא יט) "אל תפנו וגו' ואל הידעונים", ידעוני הוא שלוקח עצם מעוץ ששמו ידוע בפיו ומקטיר לה ועושה מעשים אחרים עד שיפל כנפה וידבר עתידות, ועוברים על זה בין השואל ובין הנשאל. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קעב־קעג מצות לא תעשה שלא לשאל באוב, ומצות לא

תעשה שלא לשאל בידעוני שנאמר: (דברים יח) "לא ימצא בך וגו' ושואל אוב וידעוני", והעובר ושאל באוב או ידעוני מכין אותו מכת מרדות ואינו לוקה מפני שלא עשה מעשה, ואם עשה מעשה על ידי שאלות אלו לוקה, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קעד מצות לא תעשה שלא לדרש אל המתים שנאמר:

(דברים יח) "לא ימצא בך וגו' ודרש אל המתים", וזה המרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שיבא אליו המת בחלום ויודיעו מה ששאל או עשה איזה מעשה אחר שיבא גוף המת ויודיעו הרי זה לוקה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קעה מצות לא תעשה שלא להתנבאות שקר בשם ד'

שנאמר: (דברים יח) "אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר", כלומר שלא יאמר שום אדם שנאמרו

לו דברים בנבואה מהשם יתברך, והשם יתברך לא אמרם, והעובר על זה ונבא בשקר מיתתו בחנק. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קעו) מצות לא תעשה שלא לגלח פאת ראשו שנאמר: (ויקרא

יט) "לא תקיפו פאת ראשיכם", וחיב על כל פאה ופאה לפיכך המגלח שתי צדעיו אפלו בבת אחת לוקה שתיים, בין שגלח הפאות לבד בין שגלח כל הראש כאחד. ודוקא איש המגלח לוקה מפני שעושה מעשה אבל המתגלח אינו לוקה אלא אם כן סיע להמגלח. ואפלו במספרים אסור לגלח, ואשה אינה בכל תקיף ראשה, אבל היא אסורה לגלח פאת ראש איש, ואפלו לקטן אסור לה לגלח. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קעז) מצות לא תעשה שלא להשחית פאת הזקן שנאמר:

(ויקרא יט) "ולא תשחית את פאת זקנך", חמש פאות יש בזקן ולוקה על כל פאה ופאה, ואם נטלן כלן כאחת עובר על חמשה לאוין ואינו חיב עד שיגלח אותן בתער, שהוא גלוח שיש בו השחתה, ולא תשחית כתיב. ואם גלח זקנו במספרים פטור ודוקא המגלח חיב אבל המתגלח אינו לוקה עד שיסיע להמגלח. ואשה מתרת להשחית זקנה אם יש לה שעד בזקנה, ואם השחיתה זקן איש פטורה אבל אסורה. ובספר החנוך כתב שעל השחתת זקן עובר עוד שני לאוין חוץ מחמשה לאוין הנ"ל דהינו ובחקותיהם לא תלכו ולא ילבש גבר שמלת אשה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קעח) מצות לא תעשה שלא יהיה כלי גבר על אשה

שנאמר: (דברים כב) "לא יהיה כלי גבר על אשה", והינו בגדים

ותכשיטין שמפרסם בעיר שמיחדים לאיש לא תלבש אותם אשה ולא תגלח ראשה כאיש. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קעט) מצות לא תעשה שלא ילבש גבר שמלת אשה
 שנאמר: (דברים כב) "ולא ילבש גבר שמלת אשה", שמלת אשה הינו בגדים ותכשיטין שמפרסם בעיר שמיחדים לאשה. וכן איש המלקט שערוות לבנות מתוך שחרות מראשו או מזקנו אפלו שערה אחת, או אם צבע שערו שחר אפלו צבע שער לבנה אחת, על אחת מכל אלו עובר על זה, ומדברי סופרים שלא יעביר איש שער בית השחי ושער בית הערוה, והמעבירו במקום שאין מעבירים אלא נשים מכין אותו מכות מרדות. ומתן להעביר שער של שאר אברים במספרים בכל מקום. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קפ) מצות לא תעשה שלא לתרש בשור וחמור יחדו שנאמר:
 (דברים כה) "לא תתירש בשור ובחמור יחדו", והוא הדין כל מלאכה שעושה בשני מיני בהמה או חיה והיה אחד מהן מין טמא ואחר מין טהור. אפלו הנהיגן בקול והן מושכין הרי זה לוקה, אבל המזוגגן פטור עד שימשך או ינהיג. ואפלו מאה שהמשיכו או שהנהיגו כאחד או שישבו על העגלה, כלם לוקין. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קפא) מצות לא תעשה שלא ללבש בגד מצמר ופשתים
 שנאמר: (דברים כב) "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדו", וזה נקרא כלאי בגדים. צמר, הוא צמר רחלים ואילים דוקא, כיון שנתחבר צמר ופשתים צד חבור בעולם אסור משום כלאים מן התורה, ואם לבש כלאים אפלו ארעי ואפלו על גבי עשרה

בגרים שאינו מהנהו כלום, ואפלו לגנב את המכס הרי זה עובר על זה, וכן המתכסה בו עובר על זה. ומדברי סופרים אסור לישוב על מצעות של כלאים אפלו עשר מצעות רכין זו על גבי זו והתחתון שבהן כלאים אסור לישוב על העליון. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קפב) מצות לא תעשה שלא להתעלם מאבדת ישראל
 להניחה שנאמר: (דברים כב) "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים וגו' והתעלמת מהם לא תוכל להתעלם", (ועין בחלק המצות עשה מצוה ס"ט). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קפג) מצות לא תעשה שלא להניח בהמת ישראל רובץ תחת משאו וילך לו שלא לעזרו לפרק מבהמה שנאמר: (דברים כב) "לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת". (ועין בחלק המצות עשה מצוה ע'). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קפד) מצות לא תעשה שלא לעבר על הנדר שנאמר: (במדבר לג) "איש כי ידר נדר וגו' לא יחל דברו" (ועין בחלק המצות עשה מצוה ל"ט). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קפה) מצות לא תעשה שלא לאחר נדרו ונדבתו שנאמר: (דברים כג) "כי תדר נדר וגו' לא תאחר לשלמו", ואינו עובר על זה עד שיעברו עליו ג' רגלים, וצדקה היא גם כן בכלל הנדרים אבל על צדקה אם אחר עובר בכל תאחר מיד שהרי

עניים מצויין, ואם אין שם עניים מפדיש ומניח עד שימצא עניים. ואם התנה שלא יתן עד שימצא עני אין צריך להפדיש. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קפו"קפז) מצות לא תעשה על פועל שלא יאכל בשעת מלאכה בדבר שגדולו מן הארץ אלא בגמר מלאכה שנאמר:

(דברים כג) "וחרמש לא תניף על קמת רעד", ומפי השמועה למדו שכל זמן שהוא עוסק בקצירה לא יניף חרמש לאכילתו, ומצות לא תעשה על פועל שלא יקח בידו ממה שעשה ולא יקח יותר מאכילתו ויתן לאחרים שנאמר: (שם) "ואל כליך לא תתן" (ועין בחלק המצות עשה מצוה ס"ה). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קפה) מצות לא תעשה שלא למנע בהמה מאכל בעת

מלאכתה שנאמר: (דברים כה) "לא תחסם שור בדישו", אחד שור ואחד כל בהמה וחיה. ואחד דישה או כל מלאכות של גדולי קרקע בין בתלוש בין במחבר, בין חסמה בשעת מלאכה בין חסמה מקדם ואפלו חסמה בקול ועשה בה מלאכה והיא חסומה הרי זה עובר על לאו זה, ואפלו היא בהמתו של עכו"ם חיב. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קפט) מצות לא תעשה שאם יקרא קן צפור לפניו לא יקח

האם על הבנים שנאמר: (דברים כג) כי יקרא וגו' לא תקח האם על הבנים" (ועין בחלק המצות עשה מצוה ע"ד). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קצ) מצות לא תעשה שלא להניח מכשול בביתו שנאמר:

(דברים כב) "ולא תשים דמים בביתך" (ועין בחלק המצות עשה מצוה ע"ה). ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קצא) מצות לא תעשה שלא להשחית אילן מאכל במצור
 שנאמר: (דברים כ) "כי תצור על עיר וגו' לא תשחית את עצה", ולא במצור בלבד אלא בכל מקום שקוצץ אילן מאכל דרך השחתה לוקה, וכל המשבר כלי וקורע בגד והורס בנין ומאבד מאכלות דרך השחתה מכין אותו מכות מררות מדבריהם, אבל קוצצין אילן סרק אפלו אין צריך לו וכן אילן מאכל שהזקין ואינו עושה פרות אלא דבר מועט שאין ראוי לטרח בו דהינו פחות מרבע קב זיתים וקב תמרים. וכן רשאי לקוץ אילן מאכל אם היה מזיק אילנות אחרים או מפני שמזיק בשדות אחרים או מפני שדמיו יקרים שלא אסרה תורה אלא דרך השחתה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קצב) מצות לא תעשה שלא לדור בארץ מצרים שנאמר:
 (דברים יז) "לא תוסיפו לשוב בדרך הזה עוד", ולפרקמטיא מתר ואין אסור אלא להשתקע שם. ואסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לעולם אלא ללמד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לצאת לשכן בחוץ לארץ אסור אלא אם כן חזק הרעב שם. כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין אפלו הלך בה ארבע אמות זוכה לחיי העולם הבא, וכן הקבור בה נתכפרו לו עונותיו. ולעולם ידור בארץ ישראל אפלו בעיר שרבה עכו"ם ולא ידור בחוץ לארץ אפלו בעיר שרבה ישראל, שכל היוצא לחוץ לארץ כאלו עובד עבודה זרה, וכשם שאסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ, כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות. ונוהג בכל זמן

קצג) מצות לא תעשה שלא יבא טמא למחנה לוייה הוא הר הבית שנאמר (דברים כג) "כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור וגו' לא יבא אל תוך המחנה", וקבלו חז"ל (פסחים סח) שהוא מחנה לוייה והוא הר הבית, וטמא שעבר על זה ונכנס להר הבית עובר בלאו זה. ונוהג גם בזמן הזה בזכרים ובנקבות כיון שאנו טמאי מתים.

קצד) מצות לא תעשה שלא לשכח מעשה עמלק שנאמר: (דברים כה) "זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' לא תשכח", והינו בלב, שאסור לשכח איבתו ושנאתו ממנו ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

תמו כל המצות לא תעשה שימנע האדם בזמן הזה לעשותם ומספרם קצ"ד.

וסימנה צ"ד'ק.